

PETRI DIACONI

LIBER

DE ORTU ET OBITU JUSTORUM

COENOBII CASINENSIS.

(Ex codice Vaticano edidit Angelo MAI, *Collectio nova*, t. VI, p. II, p. 245.)

Præcedit in codice Vat. Petri Diaconi opusculum De viris ill. Casinensibus a J. B. Maro olim editum ex Barberinio codice. Sequitur Ludovici Barbi Historia congregationis Benedictinæ S. Justinæ, quam edidit Pegasus. Medium Petri Diaconi De justis Casinensibus librum adhuc ineditum ego demum, ob SS. virorum biographiam historiamque ecclesiasticam amplificandam, in lucem profero. Neque vero importune sub sæcularis criticæ regulam narrationes has revocabo, quæ simplicitate sua, pio et candido scribentis ingenio, docilique suorum temporum indole satis commendantur.

I. **BENEDICTUS** signifer, institutor, legislator, A pulit. Rusticum vinetum solo suo intuitu solvit. doctor eximius, clarus doctrina, clarus virtutibus, adhuc in pueritia positus primum in partes divisum revinxit capisterium. Vas vitreum, in quo pestifer potus habebatur, solo tantum signo crucis rupit. Aquam in aridi montis produxit vertice. Ferrum in morem Elisei de profundo abstraxit aquarum. Placidum de profundo lacus per Maurum discipulum suum abstraxit. Corvus ejus obsecundat imperiis. Florentius, qui eum persequebatur, ab omnipotente Deo occisus est. Inde quo vir Dei egrediens cœnobium Casinense construxit, ibique ingentem lapidem oratione sua levem reddidit. Falsum ignem in frugibus ostensum obtutibus oratione similiter sua exstinxit. Monachum omnibus membris contritum et dissolutum, confestim sanum reddidit. Facta suorum monachorum ac cogitationes statim reserabat. Totiæ tyranno ventura prædixit. Romanæ urbis instabilitatem, Gregoriquæ Romani pontificis natiuitatem, ac nomen officiumque, et Casinensis cœnobii destructionem prædixit. Occulta Dei iudicia cognovit. Furtum Exhilarati prodidit. Mappulas a monacho contra ejus præceptum acceptas, per Spiritum agnoscens, confestim redarguit. Cogitationes sibi servientis agnovit. In famis tempore ducenta modia farinæ ei omnipotens Deus transmisit, quæ a quibus delata sint, usque hodie manet incognitum. Discipulis longe positis in somno apparens, quid agere deberent ostendit. Sanctimonialium animas in illo jam invisibili iudicio constitutas ipse adhuc in corpore positus ligavit et solvit. Monachum contra ejus voluntatem de monasterio egressum ac sepulchrum terra projecit. Leprosam oratione sua curavit. Æther ei numismata fundit. Varietatem cutis tactu suo confestim fugavit. Vas vitreum in lapidem projectum incolume mansit. Dolium aridum oratione sua oleo implevit. Monachum a dæmonio vexatum alapa percussit, et immundum ab eo spiritum ex-

Mortuum vitæ restituit. Sororis suæ animam in columbæ specie cœlum penetrare conspexit. Germani episcopi animam in sphæra ignea ab angelis ferri in cœlum vidit. Totus mundus velut sub unci solis radio collectus ante oculos ejus adductus est. Mulierem cum filio suo a dæmonio vexatam oratione sua curavit. Scripsit præterea monachorum regulam, discretionem præcipuam, sermone luculentam, in qua omnes illius actus inveniuntur. Duabus vicibus in hebdomada minimum potius prægustabat quam sumebat cibum, saccoque tantum induebatur cilicino. In hujus transitu viderunt discipuli ejus viam stratam palliis atque innumeris coruscantibus lampadibus, recto orientis tramite ab ejus cella in cœlum usque tendentem: eisque dictum ab angelis est, hæc est via qua dilectus Domino cœlum Benedictus ascendit. Sepultus vero est in Casino, in templo ante altare beati Baptistæ Joannis. Tante autem usque nunc fulget virtutibus, ut nec lingua explicare, aut auris audire, vel manus sufficiat scribere.

II. **MAURUS**, Casinensis præpositus, natione Romanus ex patre Æquitio, vir celeberrimus et famosissimus, ac post Benedictum legislatorem primus, juxta illud apostoli Petri supra aquas pedibus ambulavit. In Casinensi cœnobio claudum et mutum curavit. Arderardus toto corpore contractus ab eo statim sanatus est. Famulum suum Sergium similiter sanavit. Cæcum ex utero matris illuminavit. Eligium corpore exutum ac locis pœnalibus deputatum ad vitam reduxit. Magistri sui Benedicti obitum Spiritu sancto sibi revelante agnovit. Clericum omnibus membris contritum ac dissolutum sanitati restituit. Ei detrahentes a diabolo vexantur, atque ab eo sanantur. Illi vero, cui diabolus animam extorserat, vitam reddidit. Ex pravissimo vini vasculo sexaginta et eo amplius homines abundan-

tissime satiavit tribus vicibus, et vasculum plenum A reddidit. Labrum et nares cujusdam hominis a morbo canceris comestas signo crucis statim curavit. Secreta Dei judicium agnovit pendentibus angelis. Septuagesimo vero ac secundo ætatis suæ anno dolore lateris tactus spiritum reddidit. Sepultus vero est ad dexteram partem altaris beati Martini in Glannofolio. Nullus unquam corpus suum plus edomuit squaloribus, jejuniis, abstinentia, ac vigiliis frigoribusque. In diebus autem sanctæ Quadragesimæ nec tunica nec cuculla, nisi solummodo sacro cilicino, induebatur: et bis in hebdomada parvisimum cibum potius prægustabat quam sumebat. Asperrimo autem a scapulis usque ad renes indutus est trogulo. Quiescebat vero in stratu super aggestum calcis et sabuli, excepto quadragesimali B tempore: tunc enim cum nimium eum lassitudo compulsisset, stando aut sedendo somnum capiebat. Nunquam de lecto cum cæteris surrexit fratribus, sed semper nocturnos vigilando præveniebat hymnos. Plerumque quinquagenos et centenos, nonnunquam vero totum ante nocturnalem synaxim psalterium complebat, exceptis horarum spatiis, quibus orationi ac lacrymis insistebat. Silentio vero ac lectioni ita vacabat, ut pro hoc ipsi etiam sanctissimo Benedicto admirabilis haberetur.

III. SCHOLASTICA, Benedicti Patris sanctissimi soror, eique tam carnis propinquitate quam etiam sanctitate conjuncta, moribus et pedibus eum secuta, ex ejus voluntate in confinio Casini montis stationem fixit, ubi felicem vitam felicissimo exitu consummavit. Hæc igitur, ut olim Josue ac Samuel, C coeli serenitatem in pluviam ac tonitrua vertit. Hujus animam Benedictus pater sanctissimus in columbæ specie cæli alta petere vidit. Sepulta est in Casino una cum fratre suo ante altare sancti Baptistæ Joannis.

IV. MARTINUS, vir egregius miraculorumque patrator magnificus, in Casino prius, ac postea in monte Marsico degens, cum serpente per multum tempus habitavit. Aquam de lapide speluncæ suæ ei omnipotens Deus ad bibendum concessit. Mulierem ad obscena eum provocantem opera omnipotens Deus terribiliter occidit. Puerum e summo montis vertice usque ad ima ruentem oratione sua illæsum D servavit. Lapidem magnum speluncæ suæ imminentem de loco ad locum mutavit. Sepultus vero est ibidem in monte Marsico.

V. FELICISSIMUS, beati Benedicti discipulus, natione Romanus, felicissimus nomine, felicissimus opere, sanctissimi Mauri consobrinus exstitit. Hic puer beato Benedicto traditus, magistri sui in omnibus viam usque ad mortem secutus est.

VI. FAUSTUS, septennis in Casino beato Benedicto oratus, atque ab eo in Galliam ad monasterium construendum cum beato Mauro transmissus, stetit ibi annis quadraginta. Indeque post obitum beati Mauri Romam reversus, plenus dierum obiit. Sepultus vero est in monasterio Lateranensi.

VII. CONSTANTINIANUS similiter cum beato Mauro in Gallias missus, quadragesimo anno adventus sui in Gallias, obiit. Sepultus vero est in Ecclesia Beati Martini.

VIII. ANTONIUS cum eodem similiter missus, eo anno eodemque loco, ubi et Constantianus, defunctus est ac sepultus.

IX. PROLOGUS IN VITAM ET OBITUM SANCTI PLACIDI MARTYRIS.

Gymnosophistarum morem ferunt esse doctores, ut cum ad laticis haustum Gangem ad fluvium venerunt, fulvum metallum despicientes suis sub pedibus calcent. Quod ego Petrus Casinensis archistarii indignus diaconus advertens, ita te, Gregori præsul verende, jubente, Placidi exaravi sanctissimi gesta, ut ejus nihil desit ex vita, cum aliquid desit ex virtute signorum. Enimvero cum hoc opus vestra mihi injungere vellet paternitas, nostraque exiguitas propter tanti cœnobii perturbationem nostrique exsilii ærumnas id aggredi recusaret, vobisque hoc opus, qui in dictandi scientia splendetis, imponere vellem, vestra sagacitas tali me responsione obstruere cœpit: cur inani lædio de Casinatis cœnobii oppressione afficeris? Nunquidnam necis quia

Si cecidit Sinai mons qui legem dedit olim,
Quod periisse tamen sua munia credere nolim:
Regula namque manet digitis descripta sacratis
Tradita discipulis Mauro Placidoque beatis.
Si rex Antiochus ex auro vendidit aram,
Lege labore novam Machabæus restruet aram.
Lator, ait, legis, vobis præsentior adsum
Post mortem quam nunc, dicam clamantibus
[adsum.

Et si tantus Pater se præsentior post suum e mundo recessum promisit futurum, cur de talibus perturbationibus tristis incedis? An jam oblivioni dedisti quibus angustiis quibusve persecutionum generibus affecti sunt omnes veritatis præcones? An mente cessit a tua, quia levitas Jesus Christus Dominus noster segregavit ad annuntiandum toti orbi Evangelium suum? Hi enim sunt septem stellæ in dextera Dei, septem tubas tenentes, missi in omnem terram. Nunquidnam ignoras quia servus de absconso talento torqueri jubetur? Tantis igitur, præsul amande, assertionibus victus, imperio succubui vestro, et ad beatissimi Vitam exarandam animum erigere cœpi. Unde reor non sine superni regis nutu animo hoc hæsisse in tuo, ut tanti patris passio a Gordiano descripta transferretur. Nam cum ab ipsis beati Benedicti temporibus in Casinensi gymnasio sapientes quamplurimi fuerint, istius passio de Græco in Latinum a nullo translata fuisset, hoc omnipotens Deus per nos tempore vestro implere dignatus est. Disponebam præterea opusculum istud ad Ptolemæum, Romanorum consulem, dirigere; sed prius censui illud tuo renitenti cothurno eliminare. Vestri tamen erit operis, Pater reverende, ut si ali-

qua non æqua ordinis lance protulero, a vobis A emendentur. Nam vigesimum tertium ætatis agens annum, discipulum, non magistrum esse decebat. Superni igitur regis munimine fultus, tanti patris vitam scribere ordiar.

VITA ET OBITUS SANCTI PLACIDI
MARTYRIS.

Postquam summi regis divinitas lucis suæ radio idolorum tenebras pepulit ac procul fugavit, multos per orbem Ecclesiæ suæ donavit viros, qui ceu sidera cælum, ita et hi ejus Ecclesiam vita ac miraculis adornarent. Ex quorum renitenti collegio, tempore Justini senioris, sole splendidius claruit (Benedictus) cujus Vitam Ecclesiæ Dei speculum et doctor egregius beatus Gregorius stylo deprompsit suavissimo. Sed qualiter idem pater sanctissimus perfectionis B vitæ normam arripuit, ac monasterium Sublacense condidit, qualiter beatissimus Placidus ad eum venerit, vel quo ordine locoque recesserit, cœnobiumque in Varronis antiquissima schola ædificaverit, in propatulo declarandum est. Hic igitur dum relictis sæculi strophis petere deserta decrevisset, Romanus eum pater sanctissimus reperit, quo tenderet requisivit: cujus cum desiderium comperisset, et secretum tenuit, et adjutorium impendit, eique sanctæ conversationis habitum tradidit, et in quantum licuit ministravit: tribusque annis, excepto Romano monacho, hominibus incognitus mansit. Cum vero cunctorum opifex Deus Benedictum Patrem mortalibus declarare censuisset, multi ab eo C in eadem regione ad Dei sunt servitium coadunati, ita ut illic duodecim monasteria construeret; in quibus substitutis præpositis duodenos monachos deputavit: nonnullos vero secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri judicavit. Cæperunt etiam tunc Romanæ urbis nobiles ac religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles Æquitius Maurum, Tertullus vero patricius Placidum puerum tradidit. Ab ipso enim pueritiæ suæ Placidus tempore abstinentiam, silentium, vigiliis, castitatem, omnesque sanctas virtutes est secutus: obedientiæ vero callem sibi vindicavit.

Quadam igitur die cum aqua in cellario deesset, D Patris imperio ad hauriendam de lacu aquam Placidus est sanctus egressus: ad quem cum venisset, vasque quod tenebat incaute in aquam misisset, ipse quoque cadendo secutus est: quem continuo unda rapuit, et pene in unius sagittæ cursu a terra introrsum traxit. Sed quid prævalet contra Tonantis potentiam antiqui hostis versutia? Nam mox ut sanctus in aquam Placidus cecidit, eventum rei Spiritus sanctus, qui in electorum cordibus principalem obtinet thronum, Benedicto Patri sanctissimo revelavit: qui e vestigio beatum Maurum cæpit sub magna celeritate vocare, dicens: Frater Maure, curre velociter, quia puer Placidus qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit, eumque unda jam longius trahit. Res mira! et post Petrum apostolum omnibus retro sæculis inaudita! Benedictione postulata et accepta, Patris ad imperium concite Maurus perrexit, atque ad eum cum quo sanctus ab unda Placidus trahebatur, per terram se ire existimans, super undas rapidissimas cucurrit, Placidumque beatum per capillos tenuit, rapidoque cursu rediit. Reversus autem ad Patrem, rem gestam in se per ordinem pandit. Pater vero sanctissimus Benedictus hoc non suis meritis, sed Mauri cæpit deputare obedientiæ. At contra Maurus pro solo imperio Benedicti factum dicebat, seque conscium in illa virtute non esse, quam nesciens fecisset. Sed in hac humilitatis mutuæ amica contentione accessit arbiter sanctus qui ereptus est B Placidus puer. Dicebat enim: « Ego cum ex aqua traherer, super caput meum abbatis melotem videbam, ipsumque me ex aquis educere considerabam. »

Comes etiam fuit Benedicto Patri Placidus sanctus, cum nocte quadam cum eo montis rupem aridam ascendit: ubi oratione facta, idem Pater Benedictus tres petras pro signo posuit, atque ad suum monasterium una cum Placido, cunctis illis nescientibus, rediit. Cumque die altero pro necessitate aquæ fratres, qui in illa rupe habitabant, ad eum venissent, dixit Pater: « Ite et rupem illam in qua tres super invicem petras inveneritis, in modico cavate. » Qui euntes rupem montis jam sudantem invenerunt: cumque in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est, quæ nunc usque ubertim defluit, atque ab illo montis cacumine usque ad inferiora descendit. Nemo ergo dubitet beatissimum Placidum tanti miraculi participem non existisse, quem beatissimus magister suus solum hujus signi voluit habere conscium. Jamvero qualiter ad Casinense cœnobium Benedictus Pater sanctissimus venerit, pandendum est.

Quidam itaque presbyter, Florentius nomine, antiqui hostis veneno inebriatus, sanctissimi Patris cæpit studiis æmulari, sicque panem veneno infectum pro benedictione transmisit. Quod cum vir Dei per spiritum declinasset, scelestus Florentius, quia Benedicti corpus veneno necare non potuit, se ad discipulorum animas exstinguendas accendit; ita ut in hortum cellæ, cui Benedictus inerat, nudas septem puellas mitteret, quæ mentes illorum ad perversitatem libidinis inflammarent. Quod Benedictus Pater conspiciens, lapsusque adhuc teneris discipulis pertimescens, eos custodiri præcepit, da-
reque invidiæ locum disponit.

Hæc dum sollicita secum mente tractaret, revelatio cœlestis tali illum adhortari est dignata oraculo. Ut quid, dulcissime Benedicte, tristaris? Nunquidnam non remiseris illud quod ego deprompsi dicens: *Si me persecuti sunt, et vos persequentur?* (Joan. xv, 20.) Te namque elegi ex omnibus incolentibus orbem; tu Evangelii mei tuba cœlestis existes, spiritu es meo repletus. Surge

jam, vade ad castrum Casinum, et populum ejusdem provinciæ qui adhuc idolorum nefandis cultibus servit, et in quorum præcordis Satanæ versutia regnat; qui nihil sciunt aut dicunt, nisi quod in cordibus eorum veterinosi serpentis versutia scripsit; sermone vivifico prædicans, meum ad cultum convertere stude: quia tecum ego ero, et non deseram, et confundam omnes adversarios tuos, serve meus charissime. Proficiscere idolorum ad pugnam, confortare et esto robustus, quia castrum Casinum tibi tradam, et illic sedes nominis tui in perpetuum erit.

Hæc dum sanctissimus Pater audisset, omnia convocatis discipulis patefecit, et longa ad eos oratione exhortationeque ad profectum ab eo habita, tandem dixit: « Jussio Domini nostri Jesu Christi imminet; parere debemus, eundem est: vos autem state et permanete in conversatione et gratia sanctæ religionis. » Hæc cum dixisset, anno Dominicæ Incarnationis quingentesimo vigesimo nono, temporibus Justiniani imperatoris, oratoria cuncta quæ construxerat, adjunctis fratribus sub statutis præpositis, ordinavit, statimque absque cujuslibet comitis adminiculo ad Casinum castrum pergere coepit. Sed cum per ignota loca solus viator incederet, duo festim in figura juvenum aderant angeli, qui tanto Patri per montium deserta quo gressum dirigere deberet indicabant. Tres etiam corvi per omnem viam individui illi facti sunt comites, ejus assidue vestigia prosequentes. Cum ad Casinum castrum pervenisset, contrivit idolum, subvertit aram, succidit lucos qui circumquaque in dæmonum cultura succreverant, atque cum Placido et Mauro religiosissimis Casinense fundavit monasterium; illudque et sua corporali requie, regulæque descriptione, caput omnium monasteriorum constituit. Ubi autem templum Apollinis erat, ecclesiam Beati Martini; ubi vero ara Apollinis, ecclesiam Sancti construxit Joannis; et circumquaque manentes populos ad Christi fidem convertit.

Eodem vero tempore supradictus Tertullus, Romanæ urbis patricius, per suggestionem Placidi filii sui præceptum fecit Casinensi cœnobio de decem et octo curtibus suis, quæ erant in Sicilia, cum servis septem millibus, ac portu Panormitano et Messano; pœna qui id removere tentasset apposita quatuordecim millium talentorum auri. Evocat interea Pater sanctissimus Benedictus Placidum discipulum suum, qui ab eo sanctissime religiosissimeque nutritus fuerat, eumque ad tuitionem curtium, quas pater ejus Tertullus patricius Casinensi cœnobio dederat, in Siciliam mittens, dixit ad eum: « Ad suscipiendum militiæ laborem accinge sicut vir lumbos tuos: quem tibi per me Jesus nunc dat, Rex omnium Christus, religionis sanctæ ordinem sicut a me accepisti, usque ad finem vitæ inviolabiliter tene. Perge nunc, dulcissime, ad Siciliam, fili, imitans Regem regum Jesum Christum Filium Dei, Dominum nostrum, qui factus est obediens usque ad mortem (Philip. 11, 8). Reminiscere sermonis ejus di-

centis: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me Patris (Joan. vi, 38). Nec te longi iuneris conturbet austeritas. Recordare illud apostolicum, quia non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. (Rom. viii, 18). Nam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum. Nam pro Christi nomine in hac vita decertantes æternam remunerationem in æterna accipient: patriam illam scilicet quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis accendit, quam præparavit Deus diligentibus se (I Cor. ii, 9). Ne timeas neque paveas, confortare et esto robustus, quia tecum celsa erit tonantis dextera Dei. Hoc pro certo sciens, quia quanto austeriora in hoc mundo pertuleris, tanto vehementiora a summo Opifice accipies cœlestium gaudia præmiorum. Jesus Christus autem, Filius Dei, Dominus noster semper sit tecum, perducaturque te ad æternæ consortia vitæ, quam daturus est his qui diligunt eum. » Hæc cum perorasset, benedictione super eum tradita, misit a se.*

At vero dum Placidus ad Siciliam venisset, ea quæ a magistro didicerat suo modis omnibus implere satagebat, et in omnibus virtutibus, quibus eum perfectissimus magister suus Benedictus ab ipso infantia suæ tempore erudiverat, de die in diem proficiebat atque crescebat. Ecclesias etiam idem vir beatus fundavit, atque juxta morem magistri sui sanctissimi, fratres illic servituros aggregavit. De signis porro ejus superfluum est quærere: non enim signa sanctos viros faciunt, sed vita potius Deo placens et recta sanctificat hominem. Verum quia provinciam Siculorum Ismaelitarum est crudelitas depopulata, multa quæ per eum gesta sunt, Gordianus, Patris Benedicti discipulus, Constanti-nopoli positus, descripta dereliquit. Is enim Gordianus a beato Benedicto cum beato Placido ad Siciliam directus, ea quæ oculis suis vidit, descripsit.

Postquam autem placuit Regi regum Domino ut beatissimus Placidus de præsentis vitæ liberaretur naufragio, Mamucha, dux Sarracenorum, in navibus, cum Sarracenis sexdecim millibus septingentis adveniens, beatum Placidum cum fratribus suis Euty-chio, Victorino, et virgine Flavia, nec non et Faustum, Firmatum, Donatumque, cum monachis triginta teneri, et ante suam præsentiam exhiberi præcepit. Quos cum diversis tormentorum generibus excruciasset, sicut Gordianus in ejusdem passionis describit historia, beatum Placidum post linguæ abscissionem, post arteriarum et dentium contractionem, cum omnibus sociis suis capite truncari præcepit in portu Messanæ civitatis provinciæ Sicilia. Tertio Nonas Octobris regna conscendit æterna. Hunc igitur, fratres, flagitemus enixius, quo pro universali Ecclesia orationes fundat. Sepultus vero est in eadem provincia, ubi exuberant beneficia pia prece quærentibus; ipso adjuvante qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De hac vita legitur plenius alibi (76).

X. SIMPLICIUS, Benedicti Patris discipulus, cum beato Mauro in Gallias directus, post ejus obitum Romam cum Fausto reversus, apud Lateranense cœnobium defunctus est ac sepultus.

XI. CONSTANTINIUS nomine, Constantinus et opere, post Patris Benedicti transitu abbas effectus, vir valde reverendus, in Casino defunctus, juxtaque est corpus beati Benedicti sepultus.

XII. SIMPLICIUS, nomine et opere simplex, post Constantinum abbas effectus, ibidem defunctus in Casino, atque juxta Patrem Benedictum sepultus.

XIII. VITALIS, post Simplicium Casinensis abbas factus, in Casino defunctus est atque sepultus.

XIV. BONITIUS, quintus post Patrem Benedictum abbas, vigesimo sexto anno post Patris Benedicti transitum, destructo Casinensi cœnobio, anno Dominicæ Incarnationis quingentesimo sexagesimo octavo, secum fratres cœnobii Casinensis Romam asportans, atque a Pelagio papa susceptus, cœnobium Lateranense construxit, quatuor vel quinque fratres Casini ob beati corpus custodiendum relinquens Benedicti legislatoris. In Lateranensi cœnobio defunctus est atque sepultus: ubi etiam regulam quam Pater Benedictus manu sua descriperat, et saccos quibus cœlitus escæ ei delatæ fuerant, dereliquit.

XV. PROLOGUS PETRI DIACONI IN VITAM SANCTI SEVERI EPISCOPI ET CONFESSORIS.

Sanctissimo ac in monastico residenti gymnasio Seniorecto abbati abbatum eximio Petrus Casinensis diaconus quidquid in cœlo terraque felicius. Quam vestra jussus potentia Severi pastoris egregie Vitam orsus sum scribere, dilecti filii vestri Rainaldi, hujus archisterii subdiaconi, solers exegit instantia, qui nequaquam priscorum tantum libris contentus, ceu regina Saba avidior, ita et hic a vestra eminentia desiderat aliquid novi divinique accipere. Hic nempe dum nostram exiguitatem in diversorio legislatoris fluctuantem reperisset, et cœnobialibus negotiis me irretitum vidisset, agnovissetque quod assidua præceptorum atque tomorum inquisitio nostri pectoris animum (prohiberet) libris scrutari deiloquos, cœpit crebris insistere precibus, quatenus seposito cothurno, ac sedatis cogitationum turbinibus, remotisque mundi fragoribus, ad theologicas inquisitiones accederem, atque Severum ab antiquis intentatum apicibus tradere non recusarem. Tandem utilis labor et ejus dilectio incitavit ut, quod prohibebat litterarum inscitia, tanti viri urgeret inchoare devotio. Nam qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, ut ait cathegeta gentium Paulus: quippe qui non sibi tantum, quantum aliis virtute et merito vigilant.

Excellentissimorum vero et clarissimorum viro- rum facta moresque posteris generationibus tradere, ab ipso, ut ita dicam, mundi est usitatum exordium: omnes enim qui ingenio celeberrimi, virtute eminentissimi, castitate pudici, armis terribiles, et solerti- singulares, memoriaque erant insignes, ac sophistica sagacitate sublimes, sine invidia, gratia, ambitione aut odio, antiquorum gesta virorum schedulis tra- debant. Quamplures etiam ipsi sua facta narrare, accessionem potius morum, quam arrogantiam autumabant. (Tac., Agric.) Unde et Paulus ait: *Quæcun- que scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.* (Rom. xv, 4) Patriarchæ quoque Leviitici ordinis, Moysi Dominus præcepit, dicens: (Deut. xxxi, 26) *Scribe librum istum, et pone illum in latere arca fœderis, ut sit in signum et monumentum filiis Israel, ne obliviscantur Domini Dei sui. Et hoc cur? ut ostenderet tironibus, priscos patres strenue cursum con-*

summisse usque ad calcem, quo instigati ardentius festinent appropinquare agoni, eorum iter carpere, ac divinis obedire mandatis. Unxit namque Deus Ecclesiæ filios oleo Spiritus sancti, quo ad luctam experti et habiles redderentur. Nam qui luctatur, habet quod speret; ubi certamen, ibi corona: certat namque in sæculo, coronatur a Christo; e terra colligitur præmium, in cœlo redditur. Tunc enim prudentia, castitas, justitia, sapientiaque vigeant, cum celeberrimorum virtutes virorum describebantur.

Porro tanti ac talis viri vitam scripturus, veniam nostræ adolescentiæ quærere opus fuit; quam non petissem, nisi sævam, nefandam, cruentam et infestam historiographis æmulorum vecordiam scissem: nam multoties nec solum in ipsos, sed etiam in libros eorum constat esse sævitum. Sed in hoc eximium patientiæ documentum nostri demonstrare majores, qui nec stultitiæ illorum responderunt, nec ob id ab annalibus describendis cessarunt: quippe qui et aureum patris Desiderii sæculum, virtutes morum, ac excellentissima atque obstupescenda signa Casinensium monachorum elegantissime conscripserunt. Sed de his hactenus. Nunc jam ad Severi retexenda præconia stylus sequens revertatur.

INCIPIT VITA SANCTI SEVERI AB EODEM PETRO.

Casinensis arcis sublimitas tanto olim culmine vixit, ut Romani celsitudo imperii philosophicis studiis, illam in ævum dicaret. Hanc M. Terentius Varro, omnium Romanorum doctissimus, consideratissimus, acutissimus, et facundissimus incoluit, et proprii juris ditone possedit. Iste igitur tam insignis excellentisque peritiæ tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacavisse nobilitas Romana miretur; tam multa scripsit, quam multa vix legere quisquam possit. Scripsit præterea Antiquitatum libros quadraginta et unum; et hos in res humanas et divinas divisit: rebus humanis viginti quinque, divinis sexdecim tribuit; istam in ea divisione secutus rationem, ut rerum humanarum libros sex et quatuor partibus daret; in quibus disputat quæ-

(76) Intellige Gordiani lucubrationem, quæ exstat in Actis Sanctorum Benedicti. I.

agent, ubi agent, quando agent, quid agent. In sex itaque primis de hominibus scripsit; in secundis sex de locis; sex tertios de temporibus; sex quartos eosdemque postremos de rebus absolvit. Quater autem seni, viginti et quatuor sunt. Sed unum singularem qui communiter prius de omnibus loqueretur, in capite posuit. In divinis itidem rebus eadem ab illo divisionis forma servata est. Quantum vero atinet ad ea quæ diis exhibenda sunt ab hominibus, in locis, temporibus, et sacris, hæc quatuor libris complexus est ternis: nam tres priores de hominibus scripsit, sequentes de locis, tertios de temporibus, quartos de sacris: etiam hi qui exhibeant, ubi exhibeant, quando exhibeant, quid exhibeant, subtilissima distinctione commendans. Alios vero tres libros conscripsit extremos, etc.

Hoc in loco mutilari; loquitur enim de reliquis ejus operibus nimis diffuse (77).

De hoc siquidem Varrone Tullius ait (78): Nos in nostram urbem peregrinantes errantesque, tanquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt, ut possemus aliquando qui et ubi essemus agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu publicam disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.

Tali igitur auctore talibusque studiis Casinensis civitas antiquitus ab ipso suæ constructionis exordio splenduit ac eminentissime viguit. Tribus namque nominibus olim dicta est, prius Heraclea, deinde Forum vetus, postremo Samnites, orti a Sabinis, eundem locum a Casca appellavere Casinum: casca enim antiquitus dicebatur vetustior res. Sed cum cœlestis Imperatoris Verbum, virtus et sapientia, Christus censuisset ad veræ sapientiæ gymnasium vertere, duos ei urbi destinavit principes per quos orbis fieret speculum, ætheris dignitas, legis latio, æquitatis et religionis norma, via, templum, thronusque piorum. Per hos siquidem ab eodem loco eliminata est perversæ superstitionis cultura, et spirituales nequitie imperio herili propulsæ non materialibus aut fulgentibus armis, non diversitate legionum, non rhetoricatis phaleramentis verborum, sed vita, verbo, signis prodigiisque tantum insignes. Sed quia legislatoris vitam plenissime Jesu Christi carbunculus Chrysostomus exaravit Gregorius, summi atque venerandi Severi præsulis eximii vitam scribere ordiari.

Annorum a vivifici Verbi Incarnatione quadringentesimus primus circulus volebatur (79), cum Valentinianus tertius felicissimus ac excellentissimus Romani imperii thronum suscepit regendum. Hoc itaque orbis moderante habenas, vir Domini Severus Omnitenentis beneficio donatus Campaniæ,

(77) *Nemo putet ereptam nobis in hac lacuna quam fecit amanuensis) notitiam operum Varroniarum. Etenim Petrus diaconus nihil aliud dicturus erat, quænam quod est a) u. d. Augustinum De civ. Dei lib.*

A ceu topazius, inorum gravitate, vitæ prærogativa, virtutumque jubare coruscus, eo potissimum tempore Casiniensis Ecclesiæ pontifex splenduit, quo æquitas ab injustitia, pietas ab impietate, mansuetudo a severitate, catholica et apostolicæ Ecclesiæ status sub nefandissimorum Arianorum, Nestorianorum, Manichæorum, Circumcellionum, Priscillianistarum ac Donatistarum fluctuabat vesania. Hic itaque teneris adhuc constitutus temporibus peritura gaudia mundi toto mentis contemnens conamine, almifico Flamini templum in semetipso construere viribus satagebat omnimodis. Erat enim castitate perspicuus, sanctitate mirabilis, pauperum, viduarum ac orphanorum tutor præcipuus. Unde B adeo charus ac admirabilis habebatur ab omnibus, ut hunc patrem, hunc dominum, hunc, post episcopi transitum, sperarent habere pontificem. Inter cætera enim bonitatis insignia, quæ ei divina largita fuerat gratia, sic fidei, spei charitatisve fuerat munus virtutibus, ut omnibus facile foret perspicuum quid honoris in se jam Severus portenderet. Tali igitur ordine puerili transacta ætate, ut Pythagoricæ litteræ pervenit ad bivium, qualem quantumve divina favente clementia sese præstiterit, sequentis historiæ declarabit formula. De cætero vero quo pacto, quo ordine ad episcopale fastigium venerit, breviter prælibare aggrediar.

Factum est igitur ut supradictæ civitatis antistes debitum naturæ persolvens ad supernæ beatitudinis patriam remunerandi gratia vocaretur a Domino. Sancta Casinensis Ecclesia, pastoris destituta solatio, viduata remansit. Verum quia sine rectore Christi Ecclesia diutius esse non poterat, famulorum suorum tandem dolens incommodis, consilio ad invicem habito, beatissimum Christi famulum Severum omnes unanimiter elegerunt antistitem. Quod cum vir Domini humilitatis gratia nollet suscipere, aiebat: « Non perspicio, dilectissimi fratres, his me virtutibus adornatum, quibus divina clementia florere hortatur episcopum. » E contra illi, ardore succensi deifico, talibus eum adoriunt sermonibus: « Christum pro certo nunc, Pater, contemnis, ejus cum oves pascere renuis: in illo nempe tunc reus eris examine, cum argueris de abscondito munere: conversatio namque illorum qui vitam sub silentio transeunt, etsi prodest exemplo, plus tamen obest silentio. Ideo tibi divini verbi semina Rex omnium dedit, ut indigentibus impertires. Unde et Apostolus ait: *Prædica verbum, insta opportune, importune; argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina (II Tim. iv, 2).* » Severus autem pastor his convictus sermonibus ulterius non audet respuere, quod ad communem præcipitur subire salutem. Dilectionis Dei et proximi amictus virtutibus, gratia Regis

vi, 5.

(78) *Apud Augustinum op. cit. vi, 2.*

(79) *Imo vero Valentinianus tertius imperium adiit anno Christi 424.*

æterni favente, sublimatur honore sacerdotii. Ordinatus autem episcopus, tanto sollicitius super grege sibi commisso curam gerebat, quanto super omnes exaltatum se esse noverat. Non enim ignorabat, in futuro terribilis illius diei examine pro ovibus sibi creditis se redditurum Domino rationem. Igitur omnibus dulcis, omnibus benignus et mitis, pluribus acer aliquando atque tranquillus aderat.

Eodem vero tempore apud Constantinopolim pestilentissimus et ultra omnes hæreticos impiissimus surrexit falsus patriarcha Nestorius, pelago falsitatis demersus, minister diaboli, vas totius perversitatis et nequitiae, inauditæ temeritatis et superstitionis inventor; qui in tantam una cum scelestissimo Eutyche prorumpere est ausus stultitiam, ut affirmaret Deum Verbum incarnatum non esse, et sanctam ac gloriosam virginem, Dei genitricem Mariam, Deum non genuisse, sed tantum hominem. Ex hac vero radice pestilentissima nefandissimi surrexere hæretici Acacius, Petrus Alexandrinus, ac perversus Dioscorus, quos nunquam ad matris Ecclesiae gremium Romani valuerunt revocare pontifices; sed deteriora in dies agentes, per totum Orientem Christi sciderunt Ecclesiam. Cunctis enim orbis terræ sacerdotibus Chalcedonensem synodum recipientibus, isti sibilo veterinosi serpentis infecti, injuriis appetebant. Verum orientalium aliqui munimine divino circumdati, cum obscenorum serpentium foetorem non possent extinguere, ultimum omnium inedit consilium ut a Romanæ sedis pontifice defensionis exspectarent præsidium. Nam hi qui in nova Roma ac per Orientem morabantur, ad seniores Romam venientes, deprecati sunt Felicem Romanum pontificem, ut tantis malis finem dignaretur imponere. Inter quos et Joannes, patriarcha Alexandrinus, eadem dicens Romam venit. Felix autem, sanctissimus pontifex, synodo in ecclesia Beati Petri apostolorum principis facta, duos episcopos et Ecclesiae defensorem Constantinopolim misit, scribens Acacio ut ad matris Ecclesiae gremium rediret. Qui dum Constantinopolim pervenissent, Acacii voluntate retenti, litterisque ablati, in carcerem trusi sunt: comminansque se interficere illos, nisi sibi communicarent, suppliciis diversis affecti. Statuto autem die, Acacius scelestissimus hæreticorum ad se collegium convocans, muneribusque apostolicæ sedis apocrisiarios decipiens, sibi communicare coegit; quanquam e contra contestarentur et repugnarent orthodoxi episcopi qui tunc aderant; ex quibus nonnulli apud Constantinopolim persecutionem gravissimam pertulerunt: sublatisque chartis, primum quidem *protestationis libellum*, hamo circumponentes funem, *uni ex legalis suspenderant* (80); secundum in librum immiserunt; tertium vero in cophinum oleum imposuerunt.

Felix autem sanctissimus papa, compertis quæ ab apocrisiariis gesta sunt, deposuit eos, synodaleque

A episcoporum celebrare concilium statuit. Conduitaque ex omni fere Italia Romam sacerdotale collegium: advenit illuc et sanctissimus Severus, Casinensis episcopus. Residente vero in ecclesia Petri apostoli eodem sanctissimo papa, facta est synodus in urbe Roma, in qua interfuerunt una cum sancto Severo episcopi sexaginta et septem. Ibi namque Spiritus sancti gladio confodere et damnare Nestorium, Eutychem, Acacium, Dioscorum, Petrum Antiochenum, ac Joannem sceleratissimum patriarcham Alexandrinum: facientesque exemplaria, per Orientem et Occidentem per manus orthodoxorum fidelium disseminaverunt. Ad clerum autem et populum Constantinopolitanum de hac re epistolam direxerunt. Pari etiam modo Acacio depositionis et excommunicationis epistolam transmisere. Cumque hi qui apostolicos apices deferebant Constantinopolim advenissent, pervenere ad monasterium Dii. Monachi vero Dii Dominico die in sacratio porrexerunt epistolam Acacio. Ast hi qui erant ex parte Acacii occiderunt quosdam ex monachis qui epistolam dederant, quosdam autem carceris ergastulo tradiderunt. Acacius vero scelestissimus, patrem suum diabolum imitans, deteriora in dies agebat. Sed non in longum vigilans super eum advenit iudicium Dei: post duos enim menses a depositione sua presentem simul et futuram vitam amisit.

Severus autem pastor almissicus de virtute in virtutem succrescens, gregem sibi creditum ad altiora tendere admonebat: alios quidem bonis operibus insudantes confortabat, negligentes ad potiora agenda convertebat, immunda mundabat, arida irrigabat, et noxia quæque radicibus evellebat. Igitur coluber veterinosus cernens sibi perire quos ad Dominum quotidie constabat redire, novas quotidie adversus Ecclesiam pugnas movere non desinebat. Eodem vero tempore pestilentissima doctrina Arianorum, Manichæorum, Circumcellionum, Priscillianistarum, ac Donatistarum Africanam fœdabat Ecclesiam. In tantum enim rabies eorum corda Afrorum maculavit, ut episcopi, presbyteri, diaconi ac monachi, rebaptizarentur. Ob quam rem Victor Carthaginiensis archiepiscopus Romam adveniens, quæ in Africa evenerant, cum Donato, Rustico et Pardulio episcopis, Felici papæ notificare curavit. Tunc sanctissimus Felix mittens congregavit in urbe Roma episcopos septuaginta novem, et fecit synodum in basilica Constantiniana, in qua constituit ut episcopi, presbyteri ac diaconi, qui rebaptizati sunt, ad mortem usque in pœnitentia maneat, et in mortis articulo reconcilientur: monachos vero, clericos atque laicos utriusque sexus, triennio in pœnitentia manere, et sic denum ad societatem sacramenti recipi, et nunquam ad ecclesiam permittantur accedere. Vir autem Domini Severus ab eadem synodo ad Casinatem reversus Ecclesiam, tantis misericordiae cœpit vacare operibus, tantumque dapsilis in largiendis

(80) Hæc ego supplementa ex Theophane apud Pagium sumo, in Baron. Critic. ad an. Chr. 481.

elemosynis cœpit existere, ut libere jam cum beato Job dicere posset: ab infantia crevit mecum miserratio. Quis enim pauperum Severi non sustentatus est ope? vel quis proprio destitutus auxilio, Severi non est expertus suffragium? Faciebat siquidem juxta Domini præceptum sibi amicos de mammona iniquitatis, qui eum reciperent in æterna tabernacula; ad quæ ambulare cupiens, dicebat: *Quam amabilia sunt tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atriis tuis (Psal. lxxxiii, 3).*

Expleto vero sui temporis cursu laudabili, cum jam terminum vitæ sibi imminere cognovisset, suos ad se clericos evocans ait: « Ego, ut cernitis, amandissimi filii, patrum gradior viam, illudque mihi jam libet decantare apostolicum, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi (I Tim. iv, 7)*, jamque *dissovi cupio esse cum Christo (Philip. i, 23)*. Quapropter sermonum meorum verba ad mentem reducite, Christum amate, pacem et charitatem toto ex corde diligite, mundi hujus caduca calcate. Lubrica et vanissima sunt cuncta quæ in hoc mundo speciosa et delectabilia videntur, fallacique voluptate genus humanum illaqueant; cum labore possidentur, cum invidia conspiciuntur; omnes faciunt suspectos, omnes pavidos, omnes in voraginem ignis æterni demergere conantur, et pro exigui temporis felicitate, perpetuam inducunt calamitatem. Parva sunt quæ hominibus necessaria sunt, quæ vobis sufficere possunt. Carnis petulantiam, per quam Deus a mente excluditur, fugite; avaritiam dimitтите, superbiam resistite, malitiam debellate, iram vincere festinate, vaniloquia respuite, misericordiam et judicium diligite, a viis diaboli et hæreticorum versutiis, quæ non ducunt ad vitam sed ad mortem, non ad cœlestia regna, sed ad tartara sæva, cor vestrum avertite. Nullus vos decipiat: secundum facta vestra judicabimini: unum ex his duobus habebitis, aut pœnam aut gloriam sempiternam. Christum ad dexteram Patris sedentem aspiciate, Christi præcepta servate, Christi regnum diligite; illuc intendite, illuc oculos cordis dirigite, illuc animum vestrum mentemque attollite; retrorsum nolite respicere; conditionis vestræ dignitatem servate; ut Deum valeatis agnoscere, vosmetipsos prius aspiciate; quales ad æterni Imperatoris conspectum veniatis, perpendite; illam gloriam corde et animo concupiscite quæ æterna est, ubi cuncta tranquilla, ubi quieta, ubi lux, ubi decus, ubi splendor, ipse Deus est, ubi nulla nox, nullæ tenebræ, nulla miseria, sed gaudia felicitate sunt plena. »

Hæc et his similia sanctissimus Severus episcopus suos clericos alloquens, postquam sanctissime ac gloriosissime sanctam Casinatam Ecclesiam, reddens terrea terrarum, feliciter migravit ad Dominum tertio decimo Kal. Augusti. Plebs autem se tanto cernens destitutam esse pastore, cum hymnis et laudibus ejus sacratissimum corpus tollens, in eodem Casinensi castro honorifice sepelierunt: ubi multa

A mirabilia Dominum Jesum Christum, meritis ejus intervenientibus, operari nullus ambigat usque in hodiernum diem. Claruit vero beatissimus Severus episcopus temporibus Valentiniani tertii, Martiani, Leonis, ac Zenonis, imperatorum; Romanorum autem pontificum, Leonis, Hilarii, Simplicii, et tertii Felicis.

Quodam vero tempore cum quædam mulier, Alserada nomine, in civitate Aquinensi gravissimo oculorum dolore laboraret, cœpit omni nisu archiatrorum frequentare suffragia: sed quanto plus carnalia mortalium juvamina oculis suis exhibebat, tanto amplius languor convalescebat. Cumque jam carnalis lux ab ea funditus esset ablata, illum secum psalmigraphi vatis tractans versiculum, *invoca me in die tribulationis tuæ (Psal. xlix, 15)*, eripiam te, et magnificabis me (*Psal. xc, 15*), cœpit intra se omnipotentis Dei clementiam magnificare, dicens: Domine, Deus omnipotens, qui in luce incomprehensibili permanes, qui sedentes in tenebris et umbra mortis, Filii tui Domini nostri Jesu Christi pretioso sanguine illuminasti, suppliciter tuam exoro clementiam, ut mihi miserrimæ lumen reddere digneris, quod culpis meis exigentibus perdidisti; ut tuum laudare, glorificare, benedicere valeam nomen nunc et in æternum. Cunque hæc in corde suo tacite volveret, sanctissimus Severus ei apprensus dixit: « Quæ res, o mulier, te ad tantam duxit mœstitiam? » Cui illa: « En tu cernis, domine, peccatis meis exigentibus, solis lucicomum jubar, quem Deus ad orbem illuminandum creavit, cernere nullatenus possum. » Ad quam sanctus Severus episcopus ait: « Vis sana fieri? » Cui mulier: « volo et vehementer exposco. » Et Severus sanctus: « Vade ad ecclesiam meam, quæ in monte Casino constructa est, et ibi te sanitati restituam. » Mulier vero hæc audiens ait: « Quo nomine, Pater sanctissime, vocaris? » Cui sanctus Severus episcopus respondit, omni ambiguitate æposita: « Noveris me esse Severum, Casinensem episcopum. » Et his dictis, disparuit. Mulier autem virum suum evocans ait: « Cæcitatem oculorum, quæ nunc usque nostrum enormiter texit corpusculum, nunc abjicere possum, si nostris faveris votis nostræque voluntati non repugnaveris. » Et vir: « Quidquid dixeris, faciam, tuæque in omnibus voluntati obtemperabo: tantum ut quo ordine hæc ad tuam notitiam venerint, ocius et sub omni velocitate depromas. » Tum illa: « Dum pro dolore oculorum Dei flagitarem clementiam, ecce quidam vir astitit, qui se Severum, Casinensem episcopum, esse commemorans, præcepit ut, si lumen recipere vellem, ecclesiam suam, quæ in Casino monte constructa est, omni sub festinatione adirem. » Vir autem ejus ex ore conjugis talia cum verba audisset, benedixit Dominum, statimque cum uxore surgens ad montem Casinum pergere cœpit. Sanctissimus autem Severus mulieris fidem ac devotionem advertens, non in longum passus est ejus sanitatem protelari. Antequam enim ad ejusdem confessoris propinquaret

ecclesiam, lumen recepit. Quod vir ejus advertens, glorificare cœpit et benedicere Dominum, qui tale ac tantum per beatissimum Severum episcopum in uxore sua dignatus est operari miraculum. Cumque ad ejusdem pontificis ecclesiam pervenisset, quæ sibi Dominus per sanctum Severum episcopum præstiterat, palam omnibus enarrabat. Vota quoque Domino gratiarum pro sui corporis sanitate inibi mulier reddens, domum reversa est laudans et benedicens Jesum; cui est cum Patre et Flamino sancto una deitas, una majestas, par gloria, virtus, potestas, et magnificentia nunc et semper et in æterna sæculorum sæcula. Amen.

XVI. VALENTINIANUS, Patris Benedicti discipulus, nobilis carne, sed nobilior spiritu, post sanctissimum Benedictum quintus in Lateranensi cœnobio, quod Bonitus abbas decessor suus ex concessione Pelagii papæ construxerat, primus ibidem Casinensem congregationem rexit. Ibidem sepultus quievit.

XVII. THEODORUS, post Valentinianum tertius ibidem abbas effectus, vita sanctitateque præclarus ibidem quievit.

XVIII. GREGORIUS et ipse Patris Benedicti discipulus sanctitate perspicuus, in monasterio Sancti Stephani apud Terracinam et vixit et obiit.

XIX. SPECIOSUS, hujus Gregorii germanus, nobilis carne, exterioribusque una cum fratre suo studiis eruditus, a beato Benedicto una cum fratre suo (ut sanctus refert in quarto Dialogorum libro Gregorius) monachus factus, atque ab eo monasterium Sancti Stephani juxta Terracinam est ad habitandum directus. Qui multas una cum fratre pecunias in hoc mundo possedit, sed cuncta pauperibus pro animarum suarum redemptione largiti sunt, et in eodem monasterio permanserunt. Speciosus autem dum pro utilitate monasterii Capuanam ad urbem missus fuisset, die quadam frater ejus Gregorius cum fratribus ad mensam sedens atque convescens, per spiritum sublevatus aspexit et vidit Speciosi germani sui animam tam longe a se positi de corpore exire: quod mox fratribus indicavit, atque festinans cucurrit, jamque eundem fratrem suum sepultum reperit: quem tamen ea hora qua viderat de corpore invenit exisse. In quo miraculo Gregorius beatissimo Benedicto magistro suo similis fuit, qui Scholasticæ sororis suæ animam cœli alta petentem aspexit.

XX. PAULINUS, Patris Benedicti discipulus, vita religioneque perspicuus in Casino usque ad suum obitum est conversatus. Sepultus vero est ibi in ipso loco, ubi postea ecclesia Sancti Stephani constructa est. Hujus igitur corpus, Odersii abbatis in tempore, cum inventum fuisset, dæmoniacus quidam ibidem veniens sanatus est. Tunc abbas cum fratribus sancti Paulini corpus elevans, in muro ecclesiæ Sancti Andree apostoli reverenter locavit.

XXI. AUGUSTINUS, beati Benedicti discipulus, sanctitate probatus, ibidem in Casino conversatus est, atque juxta corpus sancti Paulini cum aliis duo-

bus sepultus. Sed cum sanctorum corpora inventa fuissent, dæmoniacus quidam ibidem veniens clamare cœpit dicens: « Paulinus et Augustinus, discipuli Benedicti, cum duobus sociis suis me ejiciunt. » Hæc dum crebro per os illius diabolus diceret, cum sanguine immundus spiritus egressus est. Odersius autem abbas sanctorum corpora inde elevans, cum corpore beati Paulini, juxta ecclesiam Sancti Andree apostoli sepelivit.

XXII. PETRONAX, Casinensis abbas, dum causa salutis Hierosolimam pergere vellet, a Zacharia papa munitus Casinum advenit, eundemque locum restaurans, usque ad finem vitæ sanctissime et religiosissime ibi conversatus est.

XXIII. CAROLUS, rex Francorum ac patricius Romanorum, casinum veniens, deposito diademate capitis ac purpura, monachus factus est, ibique cum omni humilitate sedulum fratribus exhibebat servitium: et qui ante purpuratus contextisque vestibus ex auro ac gemmis incedebat, post vili lectus tegmine pauper ipse pauperibus ministrabat: erat enim humilitate summus, innocentia magnus. Abbas vero, ut experimento ejus cordis arcana cognosceret, paucas oves ei ad pascendum tradidit: cumque ad pastum per multos dies illas duceret ac reduceret, quadam die incidit in latronem: qui cum super eum irruisset, sanctus Carolus dixit: « Fac quod vis; tantum ne oves mihi commissas tollere quæras. » Latro autem Carolum sanctum sine mora funditus expoliavit. Carolus vero sui corporis nuditatem non ferens, super latronem irruit, eumque in terram protinus stravit et femoralia abstulit, cætera vero vestimenta ei reliquit. Igitur cum Casinum cum ovibus venisset Carolus nudus, abbati rem quæ acciderat indicasset, increpare eum abbas vehementissime cœpit; cum Carolus nihil aliud, nisi se peccasse, responderet. Jubetur ergo vestiri, et ad obedientiam remitti. Quadam vero die dum ad monasterium cum ovibus redire satageret, una eorum claudicare ægerrime cœpit. Videns igitur Carolus se ad monasterium non posse reverti, ovem in humeris suis imponens, eam usque ad Casinense cœnobium reduxit. Sed antequam rediret, perfundi eum ovis lotio contigit: quam rem Carolus adeo patientissime tulit, ut nec oviculam ob hoc de collo deposuerit, aut alicui ex hoc verbum aliquod dixerit. Quod cum abbati ab his qui viderant nuntiatum fuisset, vereque Dei Spiritum in eo esse perpendens, præcepit eum ab obedientia quiescere, atque juxta quod sciret hortum excolere. Demum vero ad fratrem suum Pipinum in Franciam missus, ibidem defunctus est: cujus corpus frater ejus Pipinus in locello aureo gemmatoque recondens ad monasterium Casinense remisit. Ibi juxta corpus beati Benedicti sepultus est.

XXIV. RADCHIS, rex Longobardorum, cum uxore et filia Casinum adveniens, deposito diademate ac purpura, una cum filiis suis monachus factus est. Exstat usque in hodiernum vinea satis monasterio

vicina, quam idem rex plantavit, quæ usque nunc A ex nomine ejus appellatur. Uxor vero ejus et filia de propriis sumptibus monasterium in Plumberola construentes, sub districta satis vita ibidem diem clausurunt extremum.

XXV. PAULUS, diaconus et Casinensis monachus, innocentiae, humilitati silentioque ultra humanum modum operam dabat; ibique usque ad finem vitae ardue satis ac districtissime vixit. Sepultus vero est in Casino ante capitulum.

XXVI. PROLOGUS PETRI DIACONI CASINENSIS IN VITAM SANCTI APOLLINARIS ABBATIS.

Reverendissimo academicisque floribus adornato RAINALDO Casinensis cœnobii condiacono, PETRUS ultimus ejusdem cœnobii filius, bravium perennis victoriæ.

Enixius admiranda omnibusque laudibus virorum sollicitudo est attollenda sanctorum, qui perituri mundi exagitari quatiq̄ dum videntur quisquiliis, nec prosperis cupiunt extolli, nec adversitatibus frangi verentur; et ad immutabilis fastigii sceptrā anhelantes, æternæque victoriæ lauream præstolantes, non inter illos quorum Deus venter est, sed inter summi Imperatoris milites æqua ascribendi sunt lance. In quorum ostreata turma sophorum te, frater, videns verende locatum, in augmentum fidei laudemque Jesu Christi novis expositionibus, ceu alter pacifex, novum Opifici celso conaris construere templum. Ob quam vel maxime rem sensus parvitatem exiguam mei dignatus es impellere, ac post mei reversionem perpetuam Casini montis ad arcem, e qua per teinpus, tempora et dimidium temporis absens fueram (81), otioso, inertī lethargicoque somno sopitum evigilare, proculque noxium silentii somnum pellere, Apollinaris exarare Vitam eximii, crebris postulationibus assiduisque exhortationibus flagitare non desinis; illud deiloquum ante mentis obtutum sæpius replicas reducensque præceptum, qui non doxologicè sed simpliciter in tetro horrore labyrinthoquo antro degentes, ad splendidiissimi luminis gratiam reducens agalma, illos in ævum beavit. Postulationibus itaque, frater charissime, vestris neque cupiens reniti nec valens, flaccigenus incedebam et anceps. Igitur cum marinis fluctuarem in scopulis, tetroque horrore quaterentur nostri corporis ima, diu laud passus oriens omnem qui illuminat mundum me noxiis latere in tenebris, illud divinum nostro in corde revocavit oraculum: *Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, et dabit ei (Jac. 1, 5).* Et rursum: *Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum (ibid., 17).* Ergo principium lucis æternæque sapientiæ fontem et originem Jesum Christum Filium Dei invocantes, per quem accessum habemus ad principalem ac vivificum indeficiensque lumen in uno sancto Spiritu; et

respicientes inconvulsibilem doxologicorum auctorem, servi miracula sui prout ipse mundi plastes, sator et altor, largiflua dare dignatus fuerit clementia sua, enucleatius exarare curabo.

Quod si et nunc amici mei, qui me in tantum diligunt, ut sine me hæretici esse non possint, corrodere laniareque quieverint, et nie insulsum insipientemque ad scribendum censuerint, androgynique effecti prostibula dæmonum ac mortis pabulum magis susurrando facti fuerint, vasti censoris examini illos relinquere quam respondere fore censui æquum: præsertim cum in supremo audituri sint examinis die: *discedite a me, operarii iniquitatis, non novi vos (Matth. vii, 23).* Enixius autem flagito omnes qui huic operi ornati inspēctores accesserint, indoli ut dent veniam meæ, fluctuantemque inter larvales ponti hiulcos, atlanticorumque gramina, anguis sub quæ gelidus jacet, carpenti, cœlestis civitatis reducant ad portum. Mei vero sermonis auctor et signifer Jesus sit Rex omnipotens Christus, per quem et in quo et a quo sophiæ principium constat. Tu vero in Christo, charissime frater, et nimium nimiumque ab ipsis ut ita dicam crepundiis indissolubili mihi conglutinate amore, secundum superexcellentem et supereminentem Regis tubam eximii, quæ nobis omni creaturæ prædicare Evangelium præcepit, æternaque agalmata ob hujusce mysterium rei se daturum spondit, opusculum istud a me simpliciter exaratum tua renitenti ancipitique eliminare romphæa ne pigeat: et secundum traditum tibi acumen scientiæ, infandum obstrue porcorum rugitum, larvalis pardi qui signum sequentes, et cynicorum cœnosa lucra amplecti gliscentes, et adversum æterni Imperatoris margaritum inconfusum lucidissimumque, Casinensis cœnobii gymnasium grunniunt. Sed his suo cum principe larvalibus ad damnandum rogis relinquens, æternumque Flamen citharistæ plectrum qui implevit, sæpissime invocans, Apollinaris hierarchæ eximii, rhinocerotis fregit qui cornua sævi, aggrediar exarare, prout Rex regum donaverit, vitam.

INCIPIIT VITA.

Igitur postquam millies ille felix laureatus pollicisque infulis adornatus per viam palliis stratam lampadibusque coruscantem ad cœlestis Imperatoris thronum pervenit, in Casinensi archisterio, quod idem sanctissimus Pater juxta Tonantis oraculum super fidei petram ædificaverat, quod etiam sua corporali requie regulæque descriptione caput et verticem omnium cœnobiorum statuerat, plurimi post ejus felicem ad Christi regna ascensum exstitero sanctissimi viri, qui adversus mundi principem superno freti juvamine decertantes, infatigabili fidei animo ejus proterviam calcaverunt, et vita doctrinaque ad superni regis servitium præcordia suorum incitantes auditorum, apostolicis et antiquis per quo noster p. 247) in adnotationibus ad librum 17 Chronici Casinensis apud Murator., SS. RR. II, t. IV, p. 483.

(81) De exsilio Petri Diaconi legis additamenta ad ejus libellum De viris ill. Casin. cap. 47, itemque epistolam Ptolomæi consulis Romanorum (de

omnia cœsequandis fulbere miraculis. E quorum sacratissimo et supra modum renitenti collegio, ceu lucifer in æthereo axe, ita vita miraculisque in eodem cœnobio splendens, temporibus Caroli et Nicephori imperatorum sanctissimus Apollinaris refulsit abbas magnificus. Hic igitur juxta illud apostolicum, ante mundi constitutionem ab omnipotenti Deo cum esset electus, tantæ sanctitatis tantæque religionis exstitit, ut ejus honestatis ac vitæ continentia, morum gravitatis longe lateque fama volitans plurimos ad superni Imperatoris servitatem attraheret. Cum autem intra annos pueritiæ versaretur, ab his qui cum unico diligebant affectu, apicibus erudiendis litterarum cathegetis est traditus. Qui dum in cœvorum incederet turma, non, ut illa agere tunc assolet ætas, lanugineis studebat in rebus: puer namque erat, prout ætas exigebat, sed gravitate, modestia, incessu senex existebat. Ast ubi superni Regis cauterio habilis est judicatus, ad ecclesiastici stemmatis ordinem adsciscitur clericali que tonsura notatur. Qui in eodem gradu dum esset, ardua altioraque et quæ aliis impossibilia videbantur, appetere non desinebat. Hujus animum cum sui perspexissent parentes, una cum eo Casinum ad-euntes, Opifici summo Patrique eum obtulere Benedicto. Puer autem Domini cum pubescentes pervenisset ad annos, cœpit dare operam orationi lectionique, et in quantum ei sui permittebat licentia patris, arduum sumere institutum non cessabat. Gisulphus vero, ejusdem cœnobii abbas, ejusdem adolescentis animum ubi perspexit super fidei petram esse fundatum, et ad cœleste bravium anhelantem, levitica eum dehinc sacerdotii dignitate ordinari fecit. Ordinatus autem cœpit vir beatissimus omnino natu de virtute in virtutem succrescere.

Jam vero qualiter Casinensis archisterii thronum regendum suscepit, prælibare paucis aggrediar. Gisulpho igitur abbate vita decedente ut Apollinarem virum sanctissimum incessu habituque conspicuum, cujus concordaret cum regimine vita, in Patrem eligerent, Benedictoque legislatori vicarium ponerent, uno omnibus voto, uno animo, imoque inspiravere consensu. Quem culminis gradum vir Domini Apollinaris gravissimum atque citra modum arduum esse perspiciens, humilitatisque callem, in qua cunctarum perfectio constat virtutum, humilitatis discipulus tenens, tanto indignum se clamitabat honore. Fratres autem cum dignum esse ut tanto gymnasio præponeretur judicantes, ac ut Benedicti legislatoris thronum acciperet cœlestisque theoriæ cathegeta hierarchaque existeret, ac ut fidelis servus sibi credita a summi Regis Filio cum augmentationis lucro reportaret talenta, Patris Benedicti ex parte præcipiunt. Vir autem Domini omnipotentis super hoc voluntatem advertens, regiminis gradum accipere ulterius non recusavit. Ast ubi in tanto gymnasio legislatoris Apollinaris thronum Pater suscepit, qualis quantusve fuerit retexere quis doctor valebit? Vere, ut fatear, cuncto-

A rum Pfato sophistarum princeps, si acheruntinis a faucibus, in quibus cruciatur, lethalibus rogis exsurgeret, Romanorumque synergus, M. Terentius Varro, plectro suo Latinos omnes qui vicit, superius redderet, tanti talisque Patris Vitam scribendam ab illis non videretur indignum. Ut enim cuncta brevi sermone percurram, Benedicti Patris sanctissimi erat vicarius nomine, erat et opere. Diffundebatur præterea sanctitatis ejus opinio per universam fere Italiam, multique jam mundum relinquere, et sub ejus institui doctrina exoptabant. Cerneret in altero Sinai monte, Novi Testamenti signifer Moyses cœlestia populis in quo jura dictavit, tanto cœlestem chorum conversari sub Patre; in terra quidam degentes, sed Spiritus sancti summi Regis in præsentia stantes. Felicem se tunc quisque putabat, qui vel in tanto cœnobio vivere, vel suas res ibidem dare quivisset.

Quadam autem die, vir Domini, sanctus Apollinaris, quia res ita exigebat, ad Casinensis cœnobii possessiones est egressus; cumque ad Lirim fluvium pervenisset, ad eum qui cum eo venerat proloquens, ait: « Fluvii littora nunc, charissime, deambula, fili, et sicubi navem inveneris qua fluvium transvadere queamus, ad me pernicipiter repedans, nuntiare studeto. » Ille autem obtemperans quod sibi injunctum fuerat sine mora facessit. Ast ubi universa fluvii littora perlustravit, ad sanctum tandem Apollinarem sine effectu reversus est. Cumque venisset ad eum, interrogatus si præcepta ejus impleset, respondit: « Universa jam, Pater sanctissime, fluvii littora peragrans deambulavi, navemque invenire non potui. » Apollinaris ad hæc, signifer Tonantis eximius, quid ageret, quo se conferret, quodve consilium sumeret, ignorabat. Tandem ubi vidit sibi subsidium frustratum terrenum, ad ejus se convertit adminiculum qui ait: « *Petite, et accipietis: querite, et invenietis* (Matth. vii, 7), etc. Sanctus itaque Domini Apollinaris navem qua fluvium transvaderet sibi deesse ut vidit, igne Flamini almi qui non comburit sed illuminat ardens, ad fluvii oram fide plenus accedens, salutarique crucis se signaculo muniens, indutus calciatusque in fluvium intravit, atque super aquas deambulans, ad ceteriorem fluminis partem, principis apostolorum exemplo, pedibus est siccis advectus, ut non super aquas ambulasse, sed super aridam terram crederetur. Celsus es, Christe; ingens virtus tua, novum qui Petrum in Casinensi cœnobio dedisti, ac Benedicto legislatori vicarium posuisti! Juxta vero eundem fluvium præsentibus qui aderant, videntes sanctum Apollinarem super aquas ambulare, conturbati et conterriti, putantesque larvali præstigio deludi, labaro Regis immensi se munire satagunt. Tanto itaque stupefacti miraculo ad Liris fluentia mittentes, quis vel unde esset qui super aquas pedibus ambulasset, quove nomine vocaretur, pernicipiter addiscere satagunt. Nuntius vero illorum, fluvii dum pervenisset ad ripam, sanctumque Apollinarem esse cognovis-

set, gaudio gestiens ad socios *velox* repedare curavit : A ut qui mihi tribuit velle, donet et posse ; sanctoque a quo cum seriatim socii cuncta didicissent, percussus prodigio tanto, palmasque ad sidera tollentes, celsi clementiam Regis laudare cœperunt, et quantocius sanctum virum adeunt. Ast ubi ad eum venire, solo prostrati, ut pro illis Pater sanctissimus Deo cuncta regenti preces funderet, flagitare cœperunt. Quos vir Domini e terra elevans, ut die ac nocte summi in jura Satoris meditarentur commonuit, benedictioneque sua illos remunerans, repedare ad propria fecit. Interea volitat fama hæc per rura, per urbes, felicemque nimis sese tunc quisque putabat, si vel videre vel benedictionem ejus accipere potuisset. Tanti igitur Patris miraculum ab his qui viderant in Casinensi cœnobio fratribus cum nuntiatum fuisset, et qualiter quove loco evenisset ordine diligentius inquisissent, cunctipotenti Opifici grates ferre cœperunt dicentes : « Gratias tibi agimus, mortalium vita salusque, qui Casinense cœnobium tanta sublimasti gloria, ut in speciali famulo tuo Apollinare te tota per orbem magnificet Ecclesia. » Sanctus autem Domini, expletis his pro quibus ierat, Casinum cum reversus fuisset, in magna ex tunc veneratione a fratribus cœpit haberi. Apollinaris vero Pater venerandus de virtute in virtutem succrescens, non in gloriam ob hoc est elatus humanam.

Dum igitur ejus fama virtutum longe lateque cunctorum spargeretur per ora, Radelchis Compsanus comes, qui, interfecto Grimoald, Siconem in principem substituerat, ejus virtutum famam audiens, et noxium se cruore domini sui quem interfecerat esse perpendens, cœpit intra se hæc tacitus volvere : « Væ mihi infelici qui excessi enormiter ! quid agam ? quodve consilium sumam ? deliqui graviter qui dominum meum vita privavi. Accelera, festina, curre pro te, miser, dat tibi dum Sol justitiæ lucem. » Hæc et plura dum intra se tacitus volveret, ut ad Apollinarem Patrem visendum jãd Casinense archisterium pergeret, animo deliberat suo ; cumque ad eundem locum festinus venisset, sanctissimi Apollinaris obtutibus, prout optaverat, præsentatus est : quem cum vidisset, ejus vestigiis obvolvitur ; ad quem vir Dei ut surgeret cum præcepisset, cur venire ad Casinense gymnasium tantus vir voluisset, D inquit. Comes autem secretum expetens locum, rem propter quam venerat pandit : quem vir Dei taliter alloquitur : « Non, fili, enormitas tuorum peccatorum te in desperationem adducat ; nam idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus ad suos discipulos ait : *Non veni vocare justos, sed peccatores* (Matth. ix, 13). Et iterum : *Dico vobis, magnum gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta novem justos qui non indigent pœnitentia* (Matth. xv, 8). Hæc et plurima consolationis et vitæ æternæ verba cum Radelchis percepisset, respondit : A te, Pater, prolata famina nostri perforarunt præcordia pectoris ima : unde omnipotentem enixius flagito Deum,

ut qui mihi tribuit velle, donet et posse ; sanctoque Patri se commendans Compsanam redit ad urbem.

Hi autem quorum hæc consulto peregerat comes, eum rediisse perspicientes, quid in Casino viderit sollicitus eum interrogare cœperunt. Tunc comes ad hæc : « Vidi plane, ut verum fatear, Casini montis in vertice cœlestem in terra chorum degentem, ac cœlestium more spirituum horis pene omnibus atque momentis Sabaoth cœlestia super sceptrata regnantem laudantes ; quibus vivere Christus est, et mori lucrum. Et quid ego vobis de eorum refero vita ? Illos plane Jesus Christus Dominus noster elegit ante mundi constitutionem, ut essent sancti et immaculati in conspectu ejus. Nempe mihi sophistarum si suppeditaret facundia, ad Casinensium B narranda præconia fratrum non usquequaque sufficeret. Illius namque montis in vertice Jesus Christus, Rex regum æternum templum sibi construxit. » Hæc dum comes dixisset, reminiscens ea quæ sibi Apollinaris in Casino abbas sanctissimus dixerat, mundi nœnias quisquillasque contemnens, veterosique chelydri versutias, celsi Regis fretus munimine, calcans, fluxamque rerum copiam spernens, cervice tenuis ferrea ligatus catena, Casinense cœnobium flens et ejulans adiit, Apollinaremque sanctum conveniens, poplitem obtutumque ad arva defocans, sic ei orsus est fari : « Miserere mei, Pater sanctissime, recipe pœnitentem et languidum, stygiaque sub lympha depressum Benedicti cauterio ure : nam non est opus sanis medicus, sed male habentibus (Matth. ix, 12) ; suscipe innoxii cruoris fusorem, reduc ad caulas ovem errantem, hydrumque larvalem sequentem, pastor honestissime. Ob id nemp te cunctorum C salutem, decus et gloria celsa mortalibus archiatrum dedit, ut petulantes et lascivos ad viam salutis reduceres : libera perditum ; per cunctorum Regem te obtestor immensum. » Tanti autem viri humilitatem Apollinaris aspiciens Pater, cum Deum laudasset multaque perorasset, professionis sanctæ propositum eidem comiti tradidit. Qualis vero quantusque Racheldis idem postea fuerit, vel quam strenue Opifici summo placuerit, ex diaboli verbis datur intelligi : nam per multum temporis spatium cunctis audientibus flens et ejulans idem nequissimus draco per Casinensis cœnobii claustrum diebus ac noctibus clamare non desistebat, dicens :

Hei, Benedicte, mihi cur undique rodis inique ?

Me prius hinc pulso, nunc mea membra rapis. Sanctus autem Domini, Apollinaris, expleto sui temporis cursu laudabili, accitis fratribus, horam qua supernis inveheretur cœtibus, sibi imminere prædixit. « En, ut cernitis, charissimi, patrum gradior viam, Apollinaris ait, spemque quam Jesus Christus suis promittere dignatus est fidelibus, sumere cupio. » Cumque loquendi finem fecisset, vivifici corporis sanguisque perceptione se muniens, post undecim annorum curricula, quibus sanctam Casinatem rexit ecclesiam, quinto Kalendarum Decembrium die feliciter migravit ad Christum. Sepultus

vero est juxta basilicam Sancti Joannis Baptistæ, in qua et sanctus Pater Benedictus suis cum discipulis requiescit.

Decursis autem a transitu sancti Apollinaris decem et novem annorum curriculis, tempore Leonis sanctissimi papæ, innumera Ismaelitarum, Arabum, atque Persarum multitudo a Babylonia, Africa, atque Sicilia, classe Italiam devecta suorum, Romam advenerunt, atque ecclesias Sanctorum Petri et Pauli deprædantes, in eisdem ecclesiis innumeros peremere Christicolas. Inde igitur recedentes civitatem Fundanam succenderunt, interfectis cunctis habitantibus ejus. Contra quos destinatur Romanorum, Germanorum, ac Longobardorum exercitus, sed ab Ismaelitis victi fugæ præsidium sumunt: quos Ismaelitæ instantius persequentes illorum omnia capientes, cunctamque terram igni ferroque tradentes, ad vicina tandem Casini montis venerunt. Evocat interea scelestissimus dux pestilentissimos signiferos turbæ, qui cum venissent, exercitum in unum convenire præcepit, cumque ante eum omnes astarent, iniquitatis censor inquit ad eos: « Gratulor virtuti vestræ, commilitones optimi, unum quia animum, unum quia vobis video velle: nam vatis nostri Maumeth excellentissimis intervenientibus meritis ecclesias Petri et Pauli deprædati sumus, Christianos interfecimus, Romanorumque exercitum omnibus retro sæculis inexpugnabilem superavimus, populosque Italiæ una cum Germanorum caterva gladio fugavimus. Sed dum vestrarum virtutum insignia exprimere conor, mens hebet, plectrumque meum enormiter præpeditur. Ergo quia ita est, Titaneumque jubar ad occasum vergens iter nostrum jam præpedire conatur, isto sistentes in loco, potioris fortunæ præstolemur eventum: ubi autem sol splendorem suum dederit arvis, præpete cursu præsentia rura linquentes, Casinensis montis in verticem ascendamus, cœnobiumque Benedicti diruentes, deprædantes et incendentes, ejusque discipulos trucidantes mori tradamus. » Talia pestilentissimus observanda cum censuisset, ejus ad imperium tentoria figunt. Tanta vero tunc erat cœli serenitas, ut nullius nubis operiretur amictu; nam per vastum jam temporis spatium tenuis vel stillicidii gutta vix arva perfuderat; Liris vero tanta siccitas erat, ut pedibus quisque volens transvadere quivisset.

Ast ubi fuscus horror incubuit terris, unus Christicolarum e castris Ismaelitarum aufugiens, atque ad Domini Salvatoris cœnobium veniens, Bassatum abbatem sanctissimum clamare omnibus modis cœpit; cui dum præsentatus, ipso vestis ex habitu, mœrentia omnique lacrymarum fonte lugentia signa obtulit, percunctans ait: cur hora eadem venire voluisset; sic orsus est fari: « Annuisset cuncta regentis ut dextera excelsi quo te, Pater sanctissime, nunquam cognovissem, nunquam vidissem! » Hæc cum perorasset, lacrymarum rivulis genas inspergens, adjunxit: « Eloquar, an silicam? fume-

stumque exitium ab Ismaelitis futurum retexam? Tamen superventuram cladis ultionem in Casinensi cœnobio promam: nam si ego tacere voluero, res ipsa clamabit. Sceleribus suis Christianorum exercitus, qui ad reprimendam Ismaelitarum sævitiam venerat, per compita fugit, per rura, per valles, Campanumque solum penitus deleverunt, Fundanam urbem cremaverunt, atque ad Casinense cœnobium incendendum, deprædandum ac monachos interficiendos se venire professi sunt. » Hæc fratres sua cum aure cepissent, et tam ingens horrendumque excidium sibi imminere perspexissent, ex sanguis effecti sunt: mortalium ab illis præsidium recessit cunctorum, pacis osculum inter se invicem dantes Cunctipotentis enixius flagitare cœperunt clementiam, ut eorum animas benigne susciperet, quorum corpora horrendo exterminio Sarracenis ad necandum tradidisset. Surgentesque citissime, cinere asperso capite, discalciatisque pedibus, montis ascenderunt verticem. Cumque ad Sancti Joannis ecclesiam pervenissent, et Ismaelitarum adventum fratribus nuntiassent, ante corpus sanctissimi Benedicti illic ruentes clamare cœperunt dicentes: « Succurre nunc, adjuva, Pater sanctissime, qui discipulis tuis post mortem præsentiore te promisisti futurum; adjuva et libera nos a præsentis discrimine; exora, Pater beatissime patrum, pro nostra salute tuique cœnobii stabilitate. »

Totam igitur noctem pervigilem fratribus ducentibus, præcelsique Opificis aurem cum luctu et gemitu pulsantibus, sanctumque Patrem Benedictum sine intermissione rogantibus; sollicitatus, imo (ut ita dicam) stimulatus congregationis suæ precibus Benedictus Pater sanctissimus ad discipulos proloquens ait: « Fratres vestri in supremo articulo positi sunt, et vos adamantina adversus eos præcordia fertis; sequimini me, ac pro eis Jesu Christo Domino preces fundamus. » Hæc cum perorasset, in medio sanctorum consistens, dixit ad eos: « Quod vestræ nunc sanctitati surrexi promendum, vos non dubito nosse: unde vos communiter ad illorum liberationem invito, et ut pro illis æterni Regis thronum adeamus, æquanimitè peto. » Statimque celsi adiit tribunal imperii; quo cum pervenisset, humiliter supplicans ait: « Tuam supplex, flex regum benignissime, adi rogaturus clementiam, filiorum ut mihi vitam donec meorum: tibi enim omnia parent; tu dixisti: *Petite et accipietis* (Matth. vii, 7), etc. Tuo enim jussa eundem adi locum, tuoque præcepto jura sancivi, et me præsentiore illis post carnis depositionem, quam si viverem, futurum promisi. Certe vides, cœlestium terrestriumque rector atque altor, afflictionem eorum; obtrita et humiliata eorum præcordia cernis; chirographo promissionis meæ astrictum me tenent; et ut pastor suum gregem tueatur, adjuvet, protegat atque defendat, clamare non cessant. Ego vero, Pastor æternæ, quid tunc acturus, mei ero dicturus, cum filios meos ante corporis mei præsentiam a Sarracenis perspexero in frustra divi-

sos? Me die ac nocte horis et momentis ad sciam tuitionem vocare non desistunt: sperant atque confidunt, quidquid voluero, me a tua impetrare clementia posse. » Hæc igitur eo rogante, responsum accepit: « Ut quid, dulcissime Benedicte, tristaris, vel cur tantopere pro illis flagitas, quos tuis intervenientibus meritis liberasti? Scito prænoscens quia quod petisti, datum est tibi. »

Igitur cum per totam noctem aspersi capita cinere fratres vigilis essent ac orationibus intenti, sanctus Apollinaris per visum sancto Bassatio abbati apparens, dixit ad eum: « Cur ita, Bassati charissime filii, tristaris? » Et ille: « propter mortem, Pater sanctissime, et propter loci sancti hujus desolationem, quam ocuis præstolamur. » Ad quem sanctus Apollinaris respondit: « Confortare, dulcissime filii, in Domino; abijce procul metum, procul ab animo pelle mœrorem. Misit me Dominus noster Jesus Christus, ut et tu indubitans esses, et fratrum omnium animos tuis debeas relationibus certos reddere, te sanctumque Patrem Benedictum vestrum omnium obtinuisse liberationem a Domino, ipsumque pariter nobiscum venisse in auxilium vestrum. Unde procul omni ambiguitate remota estote certissimi, quod nullas ad præsens in perniciem vestri vires Agarenorum sit habitura ferocitas; sed illos, divinæ vi territos fortitudinis, reditum acceleraturos in propria. » Venerabilis igitur abbas expergefactus, convocatis in unum fratribus, seriatim eis quod sibi a sancto Apollinari fuerat revelatum innouit, eosque in divinæ fortitudine virtutis corroborans, ut instanter omnipotentem Dominum precarentur, admonuit: qui divinis confortationibus roborati, precipitantes in faciem pro tantæ dignatione consolationis Creatori gratias rependerunt, atque quod reliquum erat noctis, laudum redditionibus est orationibusque consumptum.

Aeris vero tanta tunc erat serenitas, ut nulla in eo vel tenuis nubecula videretur: cum cœlum subito densatur nubibus, tonitrua concrepant, coruscationes ac fulgura micant, tantusque imber effusus est terris, ut Liris fluvius redundans quasi mare videretur. Igitur illucescente diluculo surgentes e castris barbari accessere ad oram fluminis, diligentius perscrutantes si quam forte navem vadumve reperire possent. Sed cum transeundi eis spes esset ablata, digitos sibi cœpere manusque præ furore corrodere, cellasque cœnobii Casinensis trans fluvium positas igne cremaverunt: ascendentesque naves, dantesque carbasa ventis recto cursu Siciliam cum devenissent, repente parvam cornunt naviculam huc illucque inter suas naves discurrentem celeriter, in qua clericus veneranda canitie, alter monachali habitu indutus, sedere videbantur. Et cum ab eis

A sollicite interrogarentur, unde tam læti tam alacres repedarent, ab Italia se venire professi sunt, ibique omnia igni ferroque tradidisse, domos etiam Petri, et Pauli, ac Benedicti se expoliasse gloriati sunt. « Et vos, inquit, qui estis qui tam sollicite, tam diligenter nos interrogastis? — Nos, inquit, unus Petrus, alter Benedictus vocamur, quorum domos vos invasisse jactatis. Sed cujus virtutis cujusve potentia sinus, quam citissime experiemini. » Et his dictis, ab oculis eorum ablati sunt. Mox igitur furentibus ventis fluctibusque tumescentibus tanta subito tempestas exorta est, ut naves omnes vel collisæ vel impulsæ scopulis contractæ sint, ita ut ex omni illa Ismaelitarum copia vix pauci superfuerint, qui suis hæc, a quibus missi fuerant, civibus nuntiarent. Elapsis autem a transitu sancti Apollinaris annis ducentis quinquaginta tribus, vir reverendissimus Desiderius e loco primaria sepulchræ sancti Apollinaris inde corpus elevans, in muro ecclesiæ Sancti Baptistæ Joannis juxta altarium beati Gregorii papæ humavit.

Ipse supervacuum scriptor dum vito laborem,

Quæ non sunt ad rem, plurima subripui (82).

XXVII. DEUSEDIT, abbas a Beneventano principe, causa pecuniæ captus atque in custodiam trusus ibique interfectus est. Qui dum in monasterio Beati Benedicti sepultus fuisset, quidam vir gravissimo febris ardore fluctuans, in ipso febris ardore super ejus quiescens obdormivit sepulcrum. Evigilans autem gratias referre cœpit voce magna dicens: « Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum, qui me sanum fecisti meritis Deusdedit famuli tui. » Dum igitur hoc ad aures populorum pervenisset, ingens ad ejus sepulcrum ægrotantium turba cœpit concurrere, et pro sua sospitate illic Redemptori omnium supplicare: quorum vota Deus advertens, multos febre detentos diversisque langoribus oppressos ex fide poscentes pristinae ibidem sanitati restituit.

XXVIII. BERTHARIUS abbas (83), nobilis carne, nobilis spiritu, in monasterio domini Salvatoris juxta altare Sancti Martini pro fide Christi a Sarracenis capite truncatus est. Sepultus vero est in monasterio Casinensi sursum. Passi sunt autem cum eo et alii multi undecimo Kal. Novembris.

D XXIX. ALIGERIUS (84) abbas, tertius (ut ita dicam) Casinensis cœnobii ædificator, totam terram hominibus replevit. Hic parthenopenseium (85) genere ortus, apud monasterium Sancti Pauli Romæ ab Alduino Casinensi abbate monachus factus est, ac non multo post præpositus Casinensis constitutus. Abbas dehinc Casinensis effectus Aligerius cœpit monasterii possessiones solerter exquirere. Quadam vero die Adenulphus quidam pro eo quod Casinensis cœnobii possessiones Aligerius requirebat, cum mi-

idoneo tempore cum aliis, ut puto, Casinensium auctorum scriptis vulgabo.

(84) In chronico Casin. lib. II Aligernus.

(85) Neapolitanorum, ut chron. et lib. cit. cap. I.

(82) Hæc amanuensis adnotatio est, qui Petri Diaconi verborum non patiens, permulta reseccit.

(83) Bertharii hujus abbatis et martyris sunt mihi in manibus homiliae duæ, de S. Matthia ap., et de S. Scholastica in perveusto codice scriptæ, quas

litibus superveniens, eundem abbatem vi cepit, A atque Aquinum veluti prædam maximam asportavit. Ibi vero in publico civium spectaculo, ursino illum tergo revestiens, canes ei undique, sicut revera urso, ad circumlatrandum inimisit, et plurimis injuriis virum sanctissimum vir nequissimus dehonora- vit. His Landulphus princeps auditis, mandat Adenulpho ut Capuam vadat, coramque se legali judicio abbati justitiam faciat. Ille autem perspicuus lega- liter ob commissum facinus morti debere succum- bere, rebellare magis elegit, et de Aquinensi satis munitione confidens, ad principis curiam ire contemp- sit. Quod ubi principi renuntiatum est, Aquinum mox cum exercitu venit, ejusque prætorium, in quo præfatus rebellio se muniverat, obsidione ac machinis circumdedit. Videns igitur Adenulphus Aquinensis comes se non posse principis manus evadere, funem in collum suum misit, et per manus conjugis suæ ad principis pedes se trahi præcepit. Quo facto, protinus eum princeps cum suis manibus, ita ut erat ligatus abbati deliberavit, ut quidquid vellet tam de ipso quam de ipsius omnibus face- ret (86), Sepultus vero est prædictus abbas in Casino juxta ecclesiam Sancti Benedicti. Hujus igitur corpus inde Desiderius abbas elevans, in monasterio ecclesiæ Sancti Benedicti juxta altarium Sanctæ Dei genitricis Mariæ reverenter locavit.

XXX. PETRI DIACONI CASINENSIS PROLOGUS IN VITAM SANCTI GUINIZONIS. (87)

GUINIZONIS eximii ortum obitumque descriptu- C rus, quem Redemptor omnium ceu sidus splendi- simum istis radiare fecit temporibus, cooperatorem adjutoremque invoco Spiritum sanctum, qui revelat mysteria, et reserat secreta inenarrabilia, qui eum- dem confessorem almsicum eo potissimum tempore, quo diminutæ sunt veritates a filiis hominum, sanc- tusque defecit, in Casinensi fulgere fecit cœnobio : indignum ultra et impiissimum reputans, si tam in- signis cœlestis curiæ senatoris gesta in Casinensi tantum occultarentur archisterio, et non potius ad laudem Jesu Christi Imperatoris æterni, qualiter contra sævissimum tyrannum infatigabili lacerto pugnaverit, ejusque proterviam calcans devicerit, ad omnium ædificationem monachorum ecclesiis Christi, quæ per totum Romani imperii orbem construxerunt, destinarem.

Ad hoc nempe non mæx industriæ, sed Ricardi, ejusdem Casinensis archisterii reverendi monachi, sum provocatus adhortatusque imperio. Nam cum die quadam in eodem cœnobio de sanctorum mira-

(86) Additur in chron. Casin. II, 2, Adenulfum captivum cuncta abbati restituisse quæ interceperat, atque ita ab abbate dimissum gratis et incolumem.

(87) Hanc sancti Guinizonis Vitam impetrarunt a Casinensi bibliotheca edideruntque Bollandiani t. VI Maii p. 450 sqq. cum prologo, quam Vaticani codicis scriptor prætermisit, ego autem a Bollandianis acceptum in seriem revocavi. Nam Petri Diaconi codicem Casinensem plenitorem esse Vaticano, non hoc solum exemplo intelligimus, verum etiam ex a-

culis reproborumque loqueretur suppliciis, inter multa quæ tunc peroravit, mœrere se fatebatur, quod tanti confessoris oblitterarentur miracula, et ut nomen ita et gesta illius mirifica, quibus præ omni- bus sui temporis hominibus resplenduit enixius, diuturnitate temporum in conspectu occultarentur mortalium; et eo præcipue tempore, cum gramma- B ticorum, dialecticorum, rhetoricæque eminentissime ibidem vigerent scientiæ. Hæc igitur dum peroras- set, nostram exiguitatem flagitare cœpit, ut, quod in beatissimo Placido et Apollinari egeram, hoc in Guinzone facere non recusarem. Tum ego : « Cum tanti confessoris miracula fratribus narrentur ab omnibus, ac sæpius sæpiusque relata sint notissima, ejus exarare quid necesse est vitam? — Nec me, in- quit, latet, Ricardus, satis ejus patere miracula : sed non te pigeat ejus insignissimam apicibus mandare historiam, tam nobis quam posteris generationibus profuturam. Attendendum est enim ac sollicitius præcavendum, ne antiqui hostis versutia nos in hac parte pertentet, qui vitas eorum qui Redemptori nostro in isto placuere cœnobio, describere negli- gimus. Hinc etenim Scriptura dicit : *Filii matris meæ pugnaverunt adversus me* (Cant. I, 5). Tunc nempe filii sanctæ Ecclesiæ adversus matris suæ Ecclesiæ filios pugnant, cum eorum vitam pestifero taciturnitatis turbine tegunt. Quid ex hoc acturus eris, qui exterorum miracula descripsisti quamplu- rima, et nostrorum audire fastidisti? Unde et Domi- nus ait : *Nemo propheta acceptus est in patria sua* (Luc. IV, 24). Nostræ enim taciturnitatis stoliditas sapientibus mœstitiam, et insipientibus gaudium ge- nerat. Sed vereor ne illud nobis dicatur in supremo examinis die : *Filios genui et enutivi, ipsi autem contemnentes spreverunt me* (Isa. I, 2) : ille nam- que patrem suum spernit, qui fratrum suorum gesta mirifica apicibus mandare contemnit. Hoc autem ideo flagito, quia corpus illius sacratissimum in nostra quiescit ecclesia, et ea quæ de eodem sancto viro in libris Dialogorum suorum Victor sedis apo- stolicæ pontifex retulit, nimis compendiosa, valde- que transcursum videntur esse descripta. »

Hæc venerandus dum vir retulisset, exiguitatem inscientiæ mæx postponens, ad hujusce rei negotium animum impulsi, et ad nostri Redemptoris gloriam, sanctissimi confessoris vitam scripturus, sensum D aptavi; procul dubio sciens, in narratione virtutum, et illi honorem debitum exhiberi, et audientibus plurimum utilitatis conferri. Nam (teste Deo loquor) quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Si qua vero (bona) in hoc opusculo pra-

manuensis pag. 251 et 265, confessione, qui honestæ brevitati consulens, partes operis exemisse dicit. Codicem autem archetypum hujus commentarii de justis Casinensibus narrat Bollandianam pag. 250, antiquis litteris Longobardicis scriptum in monaste- rio Casinensi sub arctissima custodia asservari. Cæteroquin exemplar Bollandianis ab imperito amanuense suppediatum et parum fidele fuit et valde mendosum, ut codex Vaticanus, quo utor, mihi demon- strat.

deus forte lector invenerit, beneficio misericordis deputet Conditoris, a quo est *omne datum optimum, omne donum perfectum* (Jac. 1, 17). Lecturos interea suppliciter posco, ut pro nostris commissis Jesum Christum, Filium Dei, Dominum nostrum, universalem exorent Pontificem, quatenus me a latantium rostris eripiens, ac in futuro justi iudicii die delictorum remissione concessa, sit mihi præmium fugisse supplicium.

INCIPIT VITA.

Tempore quo serenissimus Heinricus Romanum, Basilium autem Constantinopolitanum feliciter gubernabant imperium, sacerrimæque vitæ Benedictus, moribus doctrinaque præcipuus, apostolicæ ac universali præsidebat Ecclesiæ; Guinizo confessor almius, apud Casinum cœnobium sole fulgidus claruit, vir plane mirabilis, sanctitate perspicuus, humilitate præcipuus, abstinentia clarus, prophetiæ spiritu splendidus, virtutum jubare coruscus, et omni bonitate redimitus. Hic ulteriore Hispania-ortus, tantam in se abstinentiam, tantam sectatus est patientiam, ut liquidus jam a parentibus valeret agnosci, non ad suæ hæreditatis successionem, sed ad divinam potius servitutem, a pietate eum electum fuisse superna. Scintilla namque in ejus pectusculo divinæ jam lucis splendebat, illius utique *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. 1, 9). Cum autem puerilem transcendens, ad illam pervenisset ætatem in qua vel maxime antiquus hostis genus humanum irretire conatur, tanto eminentius se armatura fidei, gladioque verbi Dei, loricaque bonorum operum cœpit munire, quanto gravius adversum se jacula ignita videbat insurgere. Cœpit igitur toto mentis desiderio ad altiora conscendere, spiritualia quærere, labentia perituraque relinquere. Sed quanto a se conabatur mundi curas abjicere, tanto magis illius nexibus irretiebatur. Cerneus itaque vir Dei, non posse se in patria ad effectum perducere quod jam mente conceperat, levavit se super se; relictaque, ut olim Abraham, patria sua, caput monastici ordinis, Casinense cœnobium petiit, ibique cum servis Dei vivere cœpit.

Eo autem tempore gravissima persecutionum procella eandem cœpit agitare Ecclesiam. Pandulphus namque Capuanus princeps, supra modum scelestis et inauditis operibus detentus, Casinensi cœnobio persecutiones inferre non desinebat. Primum namque adjiciens peccatum peccato, reverendissimum abbatem ex Casinensi monasterio abstrahens, in civitate Capuana custodiæ mancipavit; de Casinensi vero claustro omnes fere monachos exules fecit; paucos tantum, qui vix duodecim possent complere lectiones, ad corpus beati Benedicti dimisit. In monasterio vero eodem scelestissimum et ultra modum perversum suæ nequitie complicem, Basilium, abbatem suum potius quam monachorum, constituit, præbito suis manibus prius turpiter principi sacramento, ut ultra viginti solidos per annum, de rebus monasterii omnibus ei traditis, nihil reti-

neret. Ad postremum autem universos monasterii homines in suam fidelitatem jurare faciens, et cuncta castella seu villas ejusdem loci Northmannis, qui sibi tunc adhærebant, distribuens, Theodinum quemdam de monasterii servis, suæ nequitie similem, superposuit, eumque apud Sanctum Germanum, in ipsa abbatis curia manere constituit, insuper et Roccam, quæ Bantra dicitur, illi contradens, ad suam fidelitatem cunctos illic tam Northmannos quam cæteros quoque parere præcepit. Jam vero quam pessimus, quam impius idem Theodinus in Dei servos extiterit, in quantam eos sanctumque hunc locum penuriam dedecusque redegerit, etiam si Varronis aut Tullii mihi inesset faciundia, referre non valerem: adeo (ut ex his pauca perstringam) ut in ipsa sanctæ Dei Genitricis assumptione, ad ministerium altaris vinum eis defuerit; adeo nihil reliqui tunc monachis erat, quam cum Hieremia in lamentum prorumpere: *Servi dominati sunt nostri, nec fuit qui eriperet nos de manibus eorum* (Thren. v, 9).

Cumque nec ista rabidissimo sufficerent cani, post dies aliquot jubet nequissimus princeps cuidam fidei suo, nomine Aldegisio, ut quantocius ad hoc monasterium veniat, eique planetam et calicem Heinrici imperatoris, et alia præcipua ecclesiæ ornamenta, Aquini et Sexti comitibus impignoranda perniter deferat. Cumque ille veniens, rem propter quam missus fuerat indicasset, Adam, revendissimus ejusdem ecclesiæ paramonarius, ait: « Ego hæc quæ, vir bone, requiris, neque tibi neque alicui alii daturus aliquando sum. Verum ea super ipsum, cujus sunt, beati Benedicti altarum ponam; inde ille qui præsumperit auferat. » Quod cum fecisset, mox ille audacter accedens, cum jam jamque super beati Benedicti corpus manus nefandas extenderet, protinus in faciem corruit, et vehementissima subito paralyti correptus, distorto ore et oculo usque ad mortem permansit. Quod scelestissimus Pandulphus audiens, præfatum Basilium misit, omnemque hujus loci thesaurum per illum ad se asportari præcepit, quem gloriosæ memoriæ Carolus, Pipinus et Carolus frater ejus, Lodovicus, Lotharius, Carlitus, Otto ac Heinricus imperatores sancto Benedicto obtulerant, atque ia arce Sanctæ Agathæ, omnia simul condens, reposuit. Tali igitur modo abrasis a nefandissimo principe funditus monasterii rebus, vir Domini Guinizo, eremiticam vitam ducturus, a fratribus licentiam petiit, atque in eodem monte non longe a monasterio sibi cellam fecit: ibique in orationibus, jejuniis ac vigiliis persistens, omnipotentem Deum flagitare cœpit enixius, ut Casinensi cœnobio solita pietate succurreret, filiosque ejus, a scelestissimo Pandulpho dispersos, ad eandem ecclesiam iterum revocaret.

Eo autem tempore, cum prædicti Casinensis cœnobii fratres maxima stipendii premerentur inopia, almifici Patris Guinizonis sanctitatem, vitam ac mores agnoscentes esse præcipuam, eum convocau-

tes in medium, tale ad eum habuere omnes colloquium : « Quantis jam dudum, frater dulcissime, simus oppressi miseriis, quantisque tribulationibus coarctemur, vestrae dilectioni non manet incognitum. Jam enim pervenit gladius usque ad animam, jam consummatio desolationis in hoc loco a principe facta est, jam namque totum deprædati sunt cœnobium, possessionesque beati Benedicti ad suas utilitates retorsērunt; nosque fames dirissima cruciat, et quale vitæ capiamus remedium, penitus ignoramus. Sed Dei omnipotentis confisi clementia, vestram fraternalitatem suppliciter poscimus ut ad Theodini pestilentissimi curiam quantocius properes; confidimus enim in Domino et in potentia virtutis ejus, quod nobis in tanto periculo positus concedet remedium. Hæc vir Domini audiens, ait : « Fratres et domini mei, nostrumque unicum ac singulare remedium, cur adeo mœstum animum geritis? Confidite in eo qui vicit mundum, qui percutit et sanat, vulnerat et medetur; qui ideo hic flagella irrogat, ne in æternum puniatur. Recolite quia Pater sanctissimus Benedictus præsentiorum quam si viveret pollicitus est se futurum; unde in tribulatione gratias agentes, illud cum Job decantemus canticum : Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Unum autem a dilectione postulo vestra, ut pro me Domino Jesu Christo Patrique sanctissimo Benedicto preces fundatis, quatenus Theodini miserrimi vultum mihi placabilem faciat, mentemque ejus ad preces meas inclinet, quo ab eo valeam obtinere quod rogaturus sum. »

His dictis, nulla interposita mora, omnium fratrum se prosternens vestigiis, sumpto baculo iter aggressus est. Mox vero ut ad Roccam crudelissimo servo præsentatus est, cur illuc tantus vir venire insolite voluisset, inquisitus est. Cui vir Dei respondit : « Nostrum procul dubio hujus rei gratia ad hunc locum noveris exstitisse adventum, ut fratribus nostris, alimentorum necessitatem patientibus, frumenti præstes auxilium. » Qui inter multa verborum convicia, servilis ut est consuetudinis, respondit : « Cur non laboratis manibus vestris, sicut vobis regula præcepit? » Tunc vir Dei : « Quia alii infirmi sunt, alii vero in decrepita jam ætate consistunt. » Sed cum multis vir Dei instaret precibus, respondit : « Ne vestra demum verba parvipendere videar, hac mecum nocte si perseverare volueris, centum tibi milia modios, diei illucescente aurora, vestri gratia tribuam. » Quæ omnia vir Dei subdole illum retexere sentiens, regulæ præcepta se nullo modo violaturum fore respondit. At Theodinus, dum in mente sua anxius quæreret quo venena perfidia fundere posset, diabolicis tandem exagitatus stimulis, dum servum Dei orationis gratia ecclesiam intrasse conspiceret, cœpit intra se hæc tacitus volvere : « Quia manere hodie sponte nobiscum noluit iste, persistat invitus; » sicque cum summa diligentia claudi ecclesiam fecit : virgam vero, quam in manu servus Dei adduxerat, uxori suæ tradidit, et eam in arca

claudi præcepit. Sed humani generis Conditor, qui in se sperantes non deserit, nisi angelum suum, qui salvo januarum signaculo eum de ecclesia abstrahens, in montis pede servum Dei deposuit. Rustici vero, ex more sero redeuntes a ruribus, percunctati a castris habitatoribus si quid novi in illis partibus nuperrime gestum foret, respondere se omnino nihil aliud vidisse, nisi quemdam hominem solivagum, discalciatis pedibus, cambuttam in manu portantem. Theodinus vero nequissimus servus hoc audiens, evocat confestim presbyterum et Marottam uxorem suam, et quid de Dei homine actum fuisset sollicitè cœpit inquirere. Qui cum in ecclesia eum permanere dixissent, ut eum ad Theodinum perducerent concito gradu perrexerunt; quem invenire non prævalentes, ei nuntiare curarunt; uxor autem ejus baculum, quem in arca posuerat, similiter requirens, invenire non potuit. Qualiter autem omnipotens Deus de ecclesia, januis clausis, servum suum abstraxerit, usque hodie manet incognitum.

Sed cum idem omnipotens Deus tantis direptionibus decrevisset finem imponere, Casinensis cœnobii fratres, ultra montes ad imperatorem pergentes, quæ mala a Pandulpho pertulerant retulere; orantes ut ad Italiam dignaretur venire, ac Casinense cœnobium, quod caput omnium monasteriorum a Domino Jesu Christo per Patrem Benedictum statutum fuerat, quod omnes imperatores sub sua tutela reverenter nimis habuerant, de sævissimi tyranni manibus potenter erueret. Conradus autem imperator, his auditis ira succensus, cum valido nimis totius Occidentis exercitu transitis Alpibus Romam advenit; ibique habito cum Romanis consilio, strenuos a latere suo principi destinavit viros, mandans ut nisi indignationem Romani imperii vellet protinus experiri, monasterio Casinensi cuncta quæ abstulerat confestim restitueret. Sed cum hi, qui ab imperatore missi fuerant, nil profecissent, cernens Augustus se a Pandulpho contemni, sumpto exercitu venit Casinum. Quod cum fratribus fuisset relatum, dixerunt : « Tempus tacendi transit, et loquendi tempus advenit : ecce illuxit dies redemptionis nostræ. Descendamus, et imperatoris ministris omnia quæ sunt necessaria præparemus. » Alia autem die imperator, Benedicto Patri se commendaturus, montis ascendit verticem; cumque capitulum, una cum Heinrico rege filio suo, ingressus fuisset, surgentes monachi, omnes in terram ante faciem imperatoris se prostravere, surgentesque : « Ita vos, inquit, expectavimus, ita faciem vestram contemplari desideravimus, ac si justorum animæ in inferno Redemptoris adventum expectasse noscuntur. » Et iterum omnes in faciem ruentes, quæ et quanta mala per duodecim annos a Pandulpho perpassi fuerant referunt. Tunc imperator in fletum erumpens, ob eam solummodo causam se ad partes istas transisse, ut sanctissimi Patris Benedicti cœnobium de jugo servitutis ereptum pristinae redderet libertati, jurejurando affirmabat. Ibi autem imperator aliquandiu

demoratus, Richerium in eodem Casinensi cœnobio abbatem constituit; indeque recedens Capuam super principem sine mora perrexit, ibique Guaymarium principem ordinans, omnem terram sancto Benedicto restituit.

Scelestissimus autem Pandulphus, una cum Basilio suo ad imperatorem Constantinopolim abiit, a quo justo Dei iudicio in exilium directus est. Theodinus vero, disponente Deo, a Richerio abbate captus, virgis cæsus ac tonsus, nec non sacco indutus, et ad cernendam farinam more servorum in pistrino positus est. Northmanni vero, qui tanti loci infestatores exstiterant, centum quinquaginta intra biennium diversa morte consumpti sunt. Comes autem illorum, qui terram monasterii vastare disposuerat, eo die quo id se acturum sperabat, subitanea morte defunctus est. Siconulphus vero Aquinensis comes, et ipse ex persecutoribus, Dei iudicio percussus, una cum duobus millibus quingentis civitatis suæ habitatoribus, eodem anno mortuus est. Pandulphus autem, pro his quæ in Casinensi ecclesia gessit, licet in hoc sæculo pœnam sustinuit, in futuro tamen pœna non caruit; quod certius probabitur, si ea quæ de eo visa sunt, in medium deducantur.

Sergius namque magister militum, qui Neapolitanæ præerat urbi, in ipso sancto Paschali Sabbato silvam suis cum pueris venaturus ingreditur: tenisque retibus, ad insequendos apros per silvam omnes sese cum canibus huc illucque diffundunt. Fit autem venantibus eis aper obvius, qui, priusquam fugiens retis involveretur laqueo, confossus verubus captioni cessit eorum. Cum autem ad occasum sol vergens, tardioris horæ noctisque jam imminenti indicia certa referret, sumpta quam ceperant venatione, celerem cum universis domum repeditionem Sergius arripuit, uno duntaxat post se puero, Pythagoras nomine, derelicto; cui, ut collectis retibus summa sese cum festinatione sequeretur, præcepit. Cum autem jussionibus parens dominicis, dominum celeri cursu sequeretur, duo repente monachi, vultus admodum reverendi, ei sese in itinere obvios obtulere. Cumque timore exterritus puer, quinam essent inquireret, illi: « Procul, inquit, ab animo omnem repelle formidinem, nosque intrepidus comitare. » Cum itaque per eandem silvam simul proficiscentes aliquantulum processissent, venerunt ad lacum quemdam cœnosum valde aspectuque horribilem; ibique Pythagoræ monachi, qui videbantur, Pandulphum principem supradictum ostendunt, ferreis nexum vinculis, atque in cœno lacus ad gulam usque demersum. Visi sunt interea duo Æthiopes in realis speciem, vites contorquere agrestes, quibus collum principis colligantes, missum in inferiora lacus, ad superiora trahebant; atque ad superiora pertractum, iterum in inferiora trahebant. Cumque has Æthiopes puer vices alternare conspiceret, immensa licet correptus formidine, Pandulphum tamen alloquitur, tantique ab eo causam discriminis percunctatur.

Tum ille, flens et ejulans, in hujus verba responsionis erumpit: « Licet, o Pythagora, multiplicibus et infinitis facinoribus meis multiplicia et infinita mihi sint parata supplicia; hujus tamen, cujus ipse conspexeris es, pœnæ nullam aliam causam noveris esse, nisi quod aureum calicem de sancti Patris Benedicti cœnobio, sacrilega ductus cupiditate, abstraxi, eique moriens minime reddere procuravi. Unde obnixè deprecor ac per Jesum Christum Dominum, cujus infelix ego præcepta contemnens in hac sum detrusus voragine, te obtestor, ne usque Capuam itineris pigriteris fatigationem subire, eamque quæ mihi in conjugem fuit copulata adire, eique pœnam meam, cujus te Deus viso ipso cognitorem voluit, intimare; pœnæque causam abstractionem esse calicis memorati, te meis eloquiis didicisse, meque rogare et obtestari obnixè ut pristini dilectionem amoris in memoriam revocet, ablatumque calicem sancto loco ocius et sub omni celeritate restituendum procuret. » Ad hæc Pythagoras: « Non, inquit, verbis meis, ut reor, uxor tua adhibitura est fidem; neque quod te viderim, vel quod ipse patiaris talia, creditura. » Tunc princeps ait: « Ut uxor mea tuis debeat fidem inambiguum adhibere sermonibus, hoc illi dabis indubiæ certitudinis signum, dicens præfatum calicem Pandulphum Gualæ filium habere pro pignore; rogabisque ex persona mea ut, si quam in ipsius animo conjugalis resident amoris vestigia, solidos, pro quibus calix in pignus est traditus, Gualæ reddere non moretur, sanctoque calicem monasterio restituere, ut quam pro ablacione calicis pœnam mereor pati, ea, calice restituto, merear liberari. » Quibus dictis visio omnis illa ab oculis pueri ablata est. Qui reversus domum, gravi continuo languore corripitur, qui per singulos dies invalescens, vitam ei brevi temporis spatio terminavit. Prius vero quam decederet vita, Pandulphum, cui præfatus calix fuerat in arrhabonem commissus, contigit venire Neapolim, et ex ipsius ore Pythagoræ hanc seriatim visionem audire. Qui cum reversus Capuam uxori principis cuncta intimasset, parvipendens verba mulier, nec pretium quod vir acceperat mutuo restituere, nec calicem restituendum ecclesiæ curavit recipere. His taliter prælibatis ad sancti Januarii, Guinizonis discipuli, enarranda miracula veniamus.

XXXI. DE JANUARIO GUINIZONIS DISCIPULO

Hic igitur cum in Guinizonis erudiretur doctrina, magnis abstinentiæ obedientiæque cœpit pollere virtutibus. Qui cum tempore quodam a magistro, ut ferramenta, quibus erant soliti operari, reficeret, Aquinum missus fuisset; domum fabri ferrarii adiit, atque ab eo ferramenta sibi reparari data mercede poposcit. Erat autem a natura sancto Januario quædam attributa corpulentia, ruborque genarum in tantum, ut mira quoque abstinentia exinanire duo ista in Januario non sufficeret. Faber ergo ferrarius figens obtutus in Januarium, cœpit de eo cum astantibus risum facere, ejusque corpulentiam et ruborem

esculentioribus cibus viniq̄ue potationibus assiduè deputare. Ad quam falsam suspicionem de eo præsumptam sanctus Januarius respondit : « Potens est Deus facere ut de pinguedine et rubore meo falsa vos pœniteat opinatos. » Interim autem dum faber ferrarius quæ artis erant suæ operari non desinebat, fervens nimique ruboris ferrum de igne extrahit, super incudem ponit, idque fortuito excussum forcipe, incude desiliens, in terram decidit; quod continuo correptum manu sanctus Januarius incudi restituit, cunctorumque, qui præsentés astabant, tremore corpora, animos stupore replevit; eoque facto, neque ex edacitate se nimia corpulentum, neque ex vini potatione sedula rubescentem, evidentissime omnibus patefecit. Non enim astantium quispiam vel tenuiter ultra potuit opinari sanctum Januarium edacem vel bibulum, per quæ tantæ virtutis in eorum oculis Creator omnipotens demonstrare voluit signum. Cum autem ferramenti resectis ad cellam sanctus remeasset Januarius, vehementis a magistro est verbis increpationis correptus, quod, insultantibus cedens, virtutis signum in eorum facere conspectibus præsumpsisset. Cumque ad hæc sanctus Januarius stupens percunctaretur ab eo, quo revelante ista ei insinuata fuissent, Guinizo vir Dei, respondit : « Cujus tibi virtute signum tantum concessum est exterius facere, eodem revelante interius illud mihi concessum est scire. » In quo facto Guinizo facta absentis discipuli contuitus, Elisæo; in extinctione vero virtutis igneæ, tribus pueris similis Januarius factus est.

Non multis dierum transactis curriculis, cum ad Sancti Germani curiam, rebus monasterii expentibus, missus fuisset, omniaque Guinizo jam perfecisset; ecce quemdam perspexit hominem, qui calathum uvis refertum, quem latrocinio acquisierat, suis in humeris deferebat. Quod cum venerabilis Pater Guinizo, sancto repletus Spiritu, cognovisset, protinus vociferans ad se illum venire præcepit. Qui cum sceleris sui se conscium manere cognosceret, ad servum Dei ocius venit. Mox vero de perpetrato facinore illum redarguens, dixit : « Unde tibi hæc uvæ, furcifer? Unde eas adducis? » Ad hæc callidus fur sese dissimulans, eas a sua vinea se collegisse jurejurando affirmabat. Tunc vir Dei respondit : « Non sic, sed potius eas de tali vinea collegisti. » Qui demum victum se sentiens, tanti viri admirans benignitatem, de commissis veniam postulat. Quem cum ad rectæ vitæ tramitem Guinizo Pater sanctissimus diu monuisset, dixit : « Curre, frater, curre velocius; et ad vineam, unde uvas rapuisti, ferre summopere satage : ecce enim super eas diabolus sedentem conspicio. » Qui cursu velocissimo mandata perficiens, ad vineam, unde uvas abstulerat, easdem reportare curavit.

Guinizo autem Pater almificus, expleto sui temporibus cursu laudabili, perrexit ad Dominum vii Kal. Junii. Eo vero die quo de hoc mundo recessit, quidam frater apud Beneventum positus, ejus excessum

per Spiritum cognovit, et astantibus ibi fratribus dixit : « Omni remoto scrupulo hæsitacionis, estote certissimi, in Casinensi monasterio magni quemdam meriti hodierna die migrasse ad Dominum. » Ad quæ nimirum verba mentes audientium omnium in stuporem sunt versæ, quod videlicet migrationem viri, per octoginta fere passuum millia separati, tanta sibi acciperent firmitatis certitudine nuntiari. Diligentiore tamen perquisitione rei veritatem discutientes, cognovere profecto, eodem die Guinizonem Patrem migrasse, quo nimirum magnum quemdam in Casinensi monasterio virum memoratus frater obiisse cognovit, ejusque cæteris obitum revelavit. Sepultus vero est in ecclesia sancti confessoris Christi Nicolai, in loco plumbeo ad dexteram partem altaris, in loco qui dicitur Ciconia : in quo et sanctus Januarius discipulus defunctus una cum magistro suo positus est : ad quorum Christus merita declaranda, mira in dies usque in hodiernum patrare non cessat.

XXXII. LYUTIUS Casinensis monachus ab eodem cœnobio egrediens Hierosolyman petiit, indeque reversus primo apud Salernum in quadam eremo, in loco qui dicitur ad Cavam, aliquandiu mansit : postmodum vero in monte hoc loco Albaneta vocabulo monasterium construxit, ibique cum triginta circiter fratribus conversari religiosissime cœpit. Ipse autem præ cæteris omni vilitate et extremitate contentus, tam humili se officio mancipavit, ut farinam in pristino ad panem faciendum famulorum more discerneret; cum interim de ore illius Dominica cantica nunquam cessarent. In cujus vitæ humilitate ac nimia abstinentiæ austeritate usque ad finem vitæ perduravit. Sepultus vero est in monasterio Casinensi.

XXXIII. JOANNES, Apulia provincia ortus, Casinensis decanus aliquanto tempore exstitit. Demum vero ad civitatem Lucensem ad construendum monasterium missus, cum ibidem jejuniis, vigiliis, orationibus maximeque elemosynis studium indesinens adhiberet, tantarum lacrymarum ubertatem tantæque compunctionis gratiam de supernæ munificentie largitate promeruit, ut nemo permitteretur ambigere quin ille fons oculorum, illaque tanta spiritus humilitatis contritio, multa et maxima a divinis posset auribus impetrare. Cum itaque fama sanctitatis ejus ora omnium personarent, mulier quædam quam dirus miserabiliter dæmon vexabat ad eum perducta est. Et cum ab eis qui eam duxerant ut pro ea Dominum precaretur, magnis precibus fuisset astrictus, convocatis in unum fratribus oratorium est ingressus; cumque pro ea diutius Dominum exoraret, immundum ab ea spiritum protinus expulit. In eadem civitate quædam femina valida languoris peste laborabat, quo ingravescente ad extrema pervenit, tribusque diebus sine sensu ac voce recubans, solo pulsu vitæ indicia dabat : cumque de ejus vita omnes desperarent, virum Dei rogare cœperunt ut pro ea Dominum supplicaret. Tunc sanctus Joannes sacer-

dotilibus vestibus indutus sacrificium pro ea Domino offerre cœpit; cumque intra missarum solemnia nomen mulieris a viro Dei memoraretur, illa in domo propria longe a monasterio jacens pene exanimis, vocem presbyteri se memorantis audivit, eique tanquam præsenti respondit. Illi autem obstupefacti ad vocem illius, quæ jam triduo quasi mortua jacerat, cui mulier respondisset interrogant. Ad quos illa : « Nunquidnam, inquit, huic lecto dominus Joannes præpositus præsens non assistit? nunquid non ipsi vocem ejus me clamantis atque a gravi sopore excitantis audistis? » Hæc cum dixisset, sanitati pristinæ reddita oculus est. Tunc ad monasterium quantocius mittunt nuntios, ut quid pro ea vir Dei ageret inquirerent; qui cum ecclesiam ingressi fuissent, virum Dei reperiunt sacris altaribus assistentem, atque pro ejus salute Domino hostiam offerentem. Tunc sollicitè inquirentes, ea hora ejus sanitatis invenere exstitisse principium, qua vir Dei eam intra sacra missarum solemnia nominavit, illaque ei in lecto respondit. Alexander papa cum febre valida ægrotaret, et læguor in dies ingravesceret, ei in memoriam venit quod quicunque febre detentus aquam, quæ de manibus sancti Joannis post missarum solemniam defluebat, in potum sumeret, febris in eo dominium ulterius non exerceret. Misit igitur continuo qui ex aqua illa latenter sibi deferrent. Delata igitur aqua, statim ut eam in potum accepit, omnis ab eo infirmitas febris recessit.

XXXIV. CONSTANTIVS, in Casino presbyter, fuit vir egregius omnique morum probitate ornatus. Illic igitur cum Aligerii abbatis temporibus ad monasterium Sancti Benedicti construendum in locum qui Pectinariis dicitur transmissus fuisset, et aquam in eodem loco non haberet, ad apostolorum principis limina tertio discaletus perrexit, ibique æterni regis clementiam rogare attentius cœpit, ut qui aquam in deserto ex petra producerat, per apostolorum principis ac Benedicti Patris sanctissimi interventum aquam in loco arenti largiri dignaretur. Hoc cum tertio egisset, beatus Petrus apostolus apparens dixit ad eum : « Petitiones tuas exaudivit Dominus; desideria cordis tui ante ejus divinitatis sacrarium admissa sunt. Nunc igitur surge, et tali in loco terram fodere incipe; ibi aquam indeficientem invenies. » Surgens autem vir Domini Constantius, ad locum quem ei apostolus demonstraverat pergit; in quo cum fodisset, aquam indeficientem invenit, quæ incolis potum præstat usque in diem præsentem. Postquam vero sanctus Constantius e mundo recessit, quidam vir ditissimus e Dalmatia in medio Adriatici maris naufragium sustinens, servum Dei Constantium ad suum indesinenter vocabat suffragium, dicens : « Sancte Constanti, si vera sunt quæ de te audivimus, in præsentem rogamus ut nobis subvenias, quatenus, erepti de præsentem articulo, te patrem, te tutorem, te dominum me habere gaudeam. » Hæc dum assidue diceret, tranquillitas facta est magna;

A et ad portum veniens, viri Dei sepulcrum cum muneribus adiit, laudans et benedicens Deum.

XXXV. JOANNES, Casinensis abbas, Beneventanæ civitatis archidiaconus exstitit, qui mundi spernens divitias Casinum adiit, ibique monachus factus est, non parvum ibidem tempus exigens. Demum vero Hierosolymam profectus, per sex continuos annos in monte Sinai vitam eremiticam duxit. Postmodum vero in Græcia in monte qui ἄγιον ὄρος dicitur aliquanto est tempore conversatus. Post multos vero dies sanctus Pater Benedictus eidem Joanni per visionem apparens, virgam pastorem, quam manu gestare videbatur, ei contradidit, ac ut ad Casinense monasterium omni sub festinatione rediret præcepit. Surgens igitur Joannes Casinum reversus est, atque a Joanne abbate præpositus, demum vero abbas Casinensis constitutus est.

XXXVI. JOANNES, Casinensis abbas, vir sanctissimus ac religiosissimus fuit. Illic abbatia relicta, in loco qui Piretus dicitur vitam eremiticam usque ad suum fere obitum duxit. Nocte vero qua e mundo recessit, quidam monachus Joannes nomine in monasterio Sancti Laurentii martyris, quod intra Capuam urbem constructum est, nocturnam synaxim vigilando præveniens, respiciens subito cernit magnam claritatem lucis in aere, et intra eandem cernit ejusdem Joannis animam cælum penetrare. Mane autem facto, nuntium confestim ad Casinense cœnobium misit, et quid in Casino actum fuisset, ut sollicitè inquireret, præcepit : quo Casinum tendente, alter ei nuntius obviam factus est, qui se Capuam proficisci ob Joannis abbatis obitum nuntiandum dicebat. A quo cum de migrationis tempore sciscitaretur, ea ipsum hora invenit ex hac vita eductum, qua Joannes monachus ejus animam cæli alta penetrare respexit.

XXXVII. FELIX monachus a Casinensi abbate ut pastoribus gregique præset transmissus est. Ubi cum defunctus fuisset, et multa ad sepulcrum ejus signa fierent, Theatinus episcopus ejus exinde corpus elevans in ecclesia venerabiliter collocavit, ac super illud altarium consecravit : quo loco cum quidam cæcus venisset, lumen recepit.

XXXVIII. SALVIUS e Campania ortus, a Casinensi abbate ad ecclesiam Sancti Clementis in Plumbata transmissus est : ubi cum defunctus fuisset, multa apud ejus sepulcrum miracula divina est operata majestas.

XXXIX. ANGELUS in Casino monachus fuit, vir reverendus et omni bonitate redimitus. Qui cum ultimum clausisset diem, dæmoniacus quidam ibidem adveniens cœpit clamare dicens : « Quid hac hora mihi, Benedicte, fecisti? Angeli mihi animam ob exigui gestamen cuculli auferens, tuo in cælestibus gregi miscuisti. » Cumque hæc lugubriter diceret, repente signum quo fratrum obitus significari solet insonuit; euntesque præfatum angelum jam vita privatum repererunt.

XL. AZO in Casino religiosissimæ vitæ monachus fuit, qui ecclesiam Beati Michaelis archangeli in valle regia a Sarracenis destructam instauravit. Qui dum in Casino ultimum flatum traheret, monachus quidam Rainaldus nomine vidit beatum archangelum Michaellem in ea qua depingi consuevit effigie cum alio angelo per dormitorium ad domum infirmorum pergentem. Ad quem frater ait : « Tune es cœlestis militiæ princeps angelus Michael? » Et ille : « Ego utique. » Et frater : « Quo tendis, domine? Ad domum, inquit, proficiscor infirmorum, Azonem ad cœlestem mecum curiam delaturus; tempus enim vitæ ejus terrenæ consummatum est. » Et his dictis, disparuit. Frater autem continuo surgens, domum infirmorum perrexit, jamque præfatum Azonem defunctum reperit.

XLI. JOANNES Veneticus in Casino monachus fuit, patientia, obedientia humilitateque insignis. Hic cum ibidem defunctus ac sepultus fuisset, frater quidam ramicis incommodum ita patiens, ut membrana intercutanea passæ diruptionem, viscera in carnem laborarent et corium, ejus sepulcrum adiit, ibique toto prostrato corpore, Omnipotentis cœpit rogare clementiam, ut per intercessionem servi sui Joannis diruptionem illam in soliditatem statumque pristinum revocare diguaretur. Sed quantum apud Deum servi sui Joannis valeret oratio, claruit; nam statim diruptio illa solidata est.

XLII. STEPHANUS Veneticus in Casino monachus fuit, qui dum in eodem cœnobio ultimum diem clauderet, anus quædam Agundia nomine ante ecclesiam sanctæ Dei Genitricis in oratione pernoctans, cum ad montis apicem oculos deflexisset, vidit de infirmorum domo igneam columnam egressam cœlorum ardua penetrare. Quo viso, nuntium statim ad monasterium mittens, ea hora Stephanum invenit animam exhalasse, qua ipsam columnam igneam cœli alta penetrare conspexit.

XLIII. PAULUS, Casinensis monachus, cum in Capuano monasterio defunctus fuisset, ea nocte quidam episcopus orationis gratia petebat Garganum; qui cum in Capua urbe juxta ecclesiam Sancti Laurentii hospitatus fuisset, intempestæ noctis medio surgens vidit ad dexteram partem solaris instar radii lucem splendidam a monasterio egressam cœli alta penetrare : cumque lucem quam cernebat attentius miraretur, campanæ sonum e monasterio fratris exitum significantis audivit, statimque nuntium ad monasterium mittens, ea ipsum hora inventum de mundo migrasse, qua ipse cœlorum alta claritatem lucis petere vidit.

XLIV. GREGORIUS, Casinensis monachus, cum ex hoc mundo migrasset, tanta odoris fragrantia de loco in quo jacebat emanavit, ut omne subito monasterium odoris suavitas resperserit : dumque omnes mirarentur, nuntius ab infirmorum domo venit, qui Gregorium monachum obiisse retulit.

XLV. RAYNERIUS, Casinensis monachus, juvenis ætate, grandævus moribus, præcipuæ humilitatis,

obedienciæ singularis. Hic cum ad Theatinos fines pro utilitate monasterii missus fuisset, a latruuculis Oderisii comitis, omnibus quæ deferebat sublatis, occisus est. Ad cujus sepulcrum multa divinitus sunt patrata miracula.

XLVI. ADAM, Casinensis paramonarius, dum pro causis Ecclesiæ pergeret, duo juvenes vestimentis induti monasticis ei obviam facti sunt, quos cum interrogasset qui essent, unum Protum, alterum Hyacinthum se esse responderunt. Et adjungere : « Venimus ut fratribus gratias referamus, quia nostræ festivitatis diem summa veneratione ac studio celebrarunt. » Erat enim dies quo martyrio coronati sunt.

XLVII. BENEDICTUS, Constantinus, Sardorum rex, sub Oderisio abbate Casinum misit, ut ei quemdam ex fratribus mitterent, qui ibi episcopatum acciperet. Tunc miserunt ei quemdam monachum Benedictum nomine, virum per omnia venerabilem; qui dum satis strenue ibi episcopatus ordinem gereret, ex more solito vivens maxima multitudo passerum suo stercore sedebat omnem ecclesiam, et omnia vasa altaris, ipsum quoque altare. Tunc vir Dei cum maximam inde quotidie injuriam sustineret, facto crucis signaculo dixit : « Præcipio vobis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ut in ecclesiam amplius nec intretis nec injuriam faciatis; » quod usque in hodiernum diem ita custoditur, ut nullus passer eo intrare audeat. Quodam præterea tempore Sarraceni Sardiniam ingressi sunt, cumque ad Benedicti episcopatum intrassent, episcopum quærere cœperunt. Tunc vir Dei ante altarium stans, omnipotenti Deo preces fundere cœpit. Sarraceni vero ecclesiam ingredientiæ in episcopum impingebant, et eum videre non poterant. Quotquot autem invenerunt, in captivitatem duxerunt; episcopum vero solum nec videre nec tenere potuerunt.

XLVIII. BENEDICTUS, Casinensis presbyter, cum ad monasterium Lucense præpositus missus fuisset, quidam ejusdem civitatis nobilis graviter infestare idem cœnobium cœpit : quemdam namque agrum de prædicto loco auferens, suo juri vindicavit; cumque a venerabili Benedicto sæpissime moneretur ut agrum sancto loco redderet, indignatione vir truculentus dixit : « Si vestræ justitiæ est et non meæ ager, ut dicitis, ostendat nunc Deus ante quam de agro isto egrediar ultionem in me et in bestiis meis; » statimque oculus ejus crepuit, bos vero ejus in terram corruens expiravit. Alio quoque tempore quidam nobilis non parvam pecuniam venerabili commendaverat Benedicto, quam cum clericus quidam furto abstulisset, et vir Domini unde redderet non haberet, sacerdotalibus se vestibus induit, et ut ei Dominus ostendere dignaretur quis pecuniam abstulisset, sacrificium omnipotenti Deo offerre vir reverendissimus cœpit. Inter ipsa autem missarum solemnia venit angelus Domini, et quia clericus qui

cum eo ad altarium stabat prædictam pecuniam A haberet, monuit.

XLIX. GUAYFERIUS in Casino admirabilis vitæ monarchus dictus est, qui amore cœlestis regni civitatem Salernitanam, e qua oriundus erat, relinquens, Casinum advenit, atque sub sanctæ religionis regula omnipotenti Deo strenue servire studuit. Cumque jam remunerationem laborum perennemque coronam æternus dare ei arbiter decrevisset, languore deprimitur; qui in lectulo jacens extremum vitæ spiritum jam ad Dominum recessurus trahebat. Nonnulli vero e fratribus circa lectum ipsius excubantes obitum ejus orationum precibus munire cœperunt, cumque in hujus mysterio rei diei maximam partem protraxissent, surgens in medium Albericus diaconus per Jesu Christi Domini nomen obtestari eundem Guayferium cœpit, ut post suum e mundo recessum qualiter susceptus quove in loco deputatus esset, eidem apparens revelare curaret. Quo dicto, prædictus frater ex hoc mundo recessit. Post non multos autem dies idem Guayferius eidem Alberico per visionem apparens, dixit ad eum: « In veritate scias me ad vitam transisse æternam. »

L. THEODEMARIUS e Lemania provincia ortus, Agnetisque imperatricis capellanus fuit. Hic igitur cum relictis spretisque sæculi pompis Casinum peteret, venit ad fluvium Viridem, qui secus Ciperanum influit, quem cum transmeasset, famulum ejus unda rapiens introrsum trahere cœpit; quod ubi advertit, se confestim ibidem in orationem dedit; moxque ut ab oratione surrexit, famulum ejus unda foras projecit. Cum autem Casinum venisset, sanctæ conversationis habitum, prout optabat, accepit. Quantæ autem religionis quantæque perfectionis ejus vita exstiterit, et in quantum Deo placuerit, in sequentibus declarabitur. Quadam vero die cum sacrificium omnipotenti Deo offerret, quidam claudus eleemosynam petens advenit, cujus cum vir Dei manus apprehendisset, confestim sanatus est. Nec hoc silendum videtur, quod post missæ celebrationem aqua, quæ de ejus manibus effluebat, in potum energumenis data, sanabantur. Eodem præterea tempore episcopus Tranensis nepotem suum, Phocam nomine, quem immundus acriter vexabat spiritus, ad eum mittere studuit, rogans eum ut ob ejus liberationem omnipotenti Deo preces fundere dignaretur: super quem cum orationem fudisset, ab eo diabolus effugavit. Illis porro temporibus, Berengarius diaconus Andegavensis sui nominis hæresim condidit, dicens sacrificium, quod omnipotenti Deo offertur, esse figuram non veritatem corporis Christi. Hoc ubi Romano pontifici nuntiatum est, Dominum Jesum Christum precibus pulsare admonuit, ut populum suo sanguine redemptum ad viam dignaretur reducere veritatis. Igitur dum omnes ob hoc Domini flagitarent clementiam, supradictus Theodemarius hostiam Deo oblaturus accedit; cumque ad consecrationem ventum fuisset, prædictam oblationem in carnem repente mutatam conspexit. Quod cum Romano pontifici

nuntiatum fuisset, omnium bonorum resoratori gratias retulit, Berengariumque cum suis sequacibus eidem cum hæresi renuntiare coegit. Stephanus Capuanus a civitate Sancti Germani cum Casinum venisset, ad altare Beatæ Mariæ semper virginis Deum rogaturus perrexit. Ad idem vero altare vir Domini Theodemarius divina mysteria celebraturus accesserat. Ab oratione igitur Stephanus cum surrexisset, ad Theodemarium fortuito oculos vertens, vidit in capite ejus coronam auream gemmis ac margaritis ornatam. Ad hanc visionem obstupefactus Oderisium abbatem adiit, eique cuncta quæ viderat per ordinem pandit. Alio quoque tempore cum idem vir Dei sacris astaret altaribus, vir sanctissimus Ebizo cum eo stare consueverat. Sed sicut est natura humana segnis ad Dei servitium, multoties vocatus renuebat. Illo vero die quo sacram hostiam Deo ad Beatæ Mariæ semper Virginis altare offerebat, supradictus Ebizo sopore deprimitur, videtque angelum Domini juxta se stantem et dicentem: « Ebizo, ani madverte et vide cui tu servire contempnis, quomodo ei angeli serviunt; et tu ei servitio denegato, Dominus ei angelos misit. » Stabant autem juxta eum duo angeli, unus a dextris et unus a sinistris. Alio quoque tempore dum idem Theodemarius sacris astaret altaribus, ac se in cordis contritione Domino Jesu Christo mactaret, hi qui ibidem astabant viderunt super scapulam ejus dexteram columbam nivei coloris residentem. Eo præterea tempore cum omnis tellus aretaret, Oderisius abbas fratres ad se convocans, Deum ac Mariam virginem precibus pulsare admonuit, ut qui in deserto aquam de petra produxit, ipse arenti mundo pluviam daret. Quod cum fratribus placuisset, statuerunt ad Beatæ Mariæ ecclesiam in eodem monte constructam discalciatis pedibus pergere, ibique Dei omnipotentis clementiam supplicare. Adveniente autem die prædicto, Theodemario abbas præcepit ut cum fratribus pergeret, ac pro terræ siccitate sacrificium Deo offerret. Igitur dum ea quæ sibi injuncta fuerant implere satageret, cogitare intra se cœpit nullum in Casino sui similem aut meliorem esse, ideoque sibi utpote meliori ac sanctiori hoc injunctum fuisse. Peractis igitur litanis, fratres redierunt [Casinum; sed aer in ea qua fuerat serenitate permansit. Vir autem Domini hoc cernens, se in precibus strinxit, triduoque sine intermissione Deum rogare attentius cœpit. Mane vero facto surgens, expansis ante altare manibus ait: « Non deponam manus meas usquequo pluviam nobis Dominus dare dignetur. » Eodem vero die tanta inundatio pluvie erupit, ut tota affatim terra aqua repletetur. Quodam præterea tempore cum Neapolim advenisset, quidam vir magnis detentus febribus, oratione ejus interveniente, confestim sanatus est. In civitate Salernitana quidem rusticus filium claudum habebat, quem ad abbatem ferens de curte, exposcit ut aliquod remedium claudum impertiret. Abbas vero virum Dei Theodemarium ad se venientem aspiciens, puerum ante eum projecit, eum-

que rogare cœpit ut puerum a terra levaret : vir autem Dei quid in re esset ignarus, extendens manum apprehendit puerum, dicens : « Surge ; » et cœnfestum surrexit.

LI. EBIZO, Casinensis monachus, dum in vigilia natalis Domini signam ad inchoandam missam pulsaret, vidit eujusdam ultramontani comitis animam in jumentorum morem ligatam ad supplicia trahi : cumque ad hanc visionem obtupesceret, diabolus qui eandem animam trahebat ait : « Animam istam, quam cernis in nostra jura venisse, domini tui noveris esse, qui die hodierna mortuus est. » Hoc ubi vir Dei audivit, ingemuit, et facto mane veniens in capitulum ait : « Dominum meum noveritis hesternæ die de mundo migrasse, unde vestram sanctitatem enixius flagito ut pro eo omnipotenti Deo preces fundatis : vidi enim in præterito die animam ejus ligatam a dæmonibus ad supplicia trahi. » Hæc cum narrasset, una cum fratribus pro ejusdem animæ liberatione preces fundere cœpit. Nocte vero adveniente diabolus adfuit, eumque ita flagellis cecidit, ut seminecem eum relinqueret. dicens : « Cur pro eo ausus fuisti Deum rogare, qui suis sceleribus exigentibus in nostra jura devenit ? » Mansionarii vero currentes, eumque a terra levantes, in lecto posuerunt. Alia etiam nocte adveniente, cum Deum pro ejusdem animæ liberatione rogaret, antiquus hostis eum iterum gravissimo verberavit. Tertia autem nocte tantis eum diabolus verberibus flagellavit, ut e lecto in terram decideret, eumque mansionarii seminecem invenirent. Igitur cum vir Dei ob ejusdem animæ liberationem assidue Deum rogaret, Leo Bibliothecarius, qui post Ostiensis episcopus factus est, ab eodem viro Dei rogatus divina mysteria celebraturus accessit ; cumque ad hostiæ confractionem venisset, Ebizo sopore deprimitur ; apparuitque ei diabolus dicens : « Cum tuis psalmis et orationibus animam de potestate mea abstraxisti (88). » Tunc vir Dei evigilans Deo gratias retulit, et quod viderat et audierat, fratribus per ordinem pandit. Interea e Gallia Alemanni cum advenissent, vir Dei de ejus obitu inquirens, ea hora illum invenit de mundo migrasse, qua ipse ejus animam ad supplicia trahi prospexerat. Quodam præterea tempore cum ab abbate Venafrum missus fuisset, constituto ei in ecclesia diabolus adfuit, eumque taliter alloqui cœpit : « Abbas vester plus gerit sollicitudinem de rebus transitoriis et caducis quam de monachis, multaque jam mala sustinuisti. Nunc igitur tolle pallium istud, tibi que panes exiunde eme. » Cui vir Dei respondit : « Pallium tuum tecum sit in perditionem. » Tunc statim recessit, et e tecto duos lapides, quibus eum percutere posset, projecit. Illo vero tempore quo de hac vita erat exiturus, beata Dei genitrix appa-

ruit ei, eumque si in hac vita plus vivere vellet, inquirat. Cui ille « Non, » respondit. Et Dei genitrix : « Veni ad me. » Quo ille audito, extremum halitum sudit.

Ex vite ejusdem Ebizonis composita a Paulo monacho Casinensi.

Ebizo genere Teutonicus, de provincia, quæ Francia Teutonica dicitur, cum a parentibus et cognatis primatibusque civitatis suæ impediretur longe proficisci, habitumque mutare ; nactus horam, quamprimum imperatricem adivit Agnetem, ejusque consilio fultus et auxilio non solum urbem, sed et gentem mutavit. Peregrinationis igitur Abraham factus imitator, a sancto Desiderio monasterii Casinensis abbate susceptus est benigne ; sub quo nimirum religionis amatore taliumque adjutore, corpus suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem exhibuit. Cilicium quod asperius invenire poterat ad carnem induebatur : sic intentus erat jejuniis, ut et piscibus, qui cœnobitarum cibus dici consuevit, indesinenter abstinere : non ovis vel adipe unquam usus est ; carnes a nativitate sua nunquam comedit : oleo quoque, nisi communiter cum cæteris, prorsus indiguit. Facta denique dicti liquoris penuria, editum exivit a patre monasterii, ne cui daretur oleum, nisi solemnibus cunctorum refectio. Sicque factum est ut elixis tantum leguminibus uteretur ; et, quod erat miserabilius, quando alii melius prandebant, ipse deterius reficiebat. Ante nonam nunquam reficiebat exceptis Dominicis diebus et solemnitatibus præcipuis, tribus in hebdomada diebus pane duntaxat et aqua contentus. Sic totum annum ex ordine continuabat. Rarissime dormiebat, ne prævaricari videretur illud : *Sine intermissione orate (I Thess. v, 17)*. Ita silentio deditus erat, ut vix per integrum annum nisi confessionis causa loqueretur. Aulam beati Bartholomæi, quæ basilicæ Sancti Benedicti lateralis est atque contigua, quasi consistorium fecit, ut incluso corpori negaretur horis et momentis excursus ; quam nimirum pro eremo indesinenter habitans, absque mendacio psallebat : *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV, 8)*. Nullo certe tempore præfata æde exhibat, nisi vel obedientiæ proventu, vel humanæ necessitatis impulsu ; ut cum beato Job dicere videretur : *In nidulo meo moriar (Job XLIX, 18)*. Unde factum est ut hominum interdicta frequentia, sæpius cum angelis vel dæmoniis quam cum hominibus confabularetur. Habuerat enim ante conversionem quemdam familiarissimum Adonem nomine, prædivitem, qui plurima beneficia sibi conferens, ad extremum quibusdam eum adfecit injuriis. Satanæ vero satellites rati hominem Dei vindicta gaudere, in vigilia natalis Domini oranti ei, et præ nimia lassitudine jam somniculanti visi sunt quodam tri-

(88) Diaboli testimonium nemo necessario admittet. Nam quod ipse bibliographus postea affirmat, id quoque ex hoc diaboli dicto pendet. Est autem catholicæ Ecclesiæ doctrina, sententiam damnationis post obitum esse irrevocabilem. Quominus ta-

men hac super re theologice heic disputem, etiam ipse mihi feci, qui ad Nicephori Blemmydæ a me editam orationem satis disserui de illorum opinione qui Trajani imp. animam precibus S. Gregorii PP. ab inferis liberatam autumarunt.

pudio lætabundi. Quos ita sciscitatus est : « Et vos unde jucundamini? » At illi : « Quoniam, aiunt, de anima illius modo triumphavimus. »

De eodem Ebizone secundum Paulum monachum Casinensem.

Ductus est etiam in spiritu per amœna loca, et nominabantur ei quorum forent diversoria, et inter cœtera ostensus est illi quidam deliciosus locus; et audivit illum Eliæ fuisse prophetæ. Ad extremum autem poposcerat Deum, ut ante vitæ occasum qualibet cruciatus ægritudine mundus exiret ad requiem. Tandem exauditus fistulam accepit in læva parte mamillæ, quæ cum a fratribus et a se ipso vix tolerari posset propter incrementum liquoris atque putoris, persuasus est ab eisdem fratribus suis curationis causa pergere ad Venafranum episcopum vocabulo Petrum, qui plurimis super ejusmodi morbo remedium contulerat. Ille vero nolens abjicere quod a Deo petierat, a venerabili presbytero Gregorio tunc temporis edicto vix ire compulsus est. Cumque Venafri aliquot diebus ea de causa moraretur, non tamen opus orationis intermittens, post altare basilicæ secreto sedebat. Unde communis piorum inimicus diabolus nec jam livorem sufferens, saxum dejecit, Dominique famulum, reor, opprimere cupiens, sedem ligneam ante quam sedebat comminuit. Illo autem a solitis obsecrationibus nullatenus desistente, jam populo ad divina conveniente, templique parietes constipante, malignus tunc hostis quem prius terrore permovere nequiverat, simulata benignitas consolatione, in monachi specie Ebizonem humiliter adiens, sic exorsus est : « Abbas vester plus gerit sollicitudinem de rebus transitoriis et caducis quam de monachis, multaque jam mala sustinuisti. Nunc igitur exuere vili quo indutus es habitu, et decentiore quem affero, in tanta frequentia plebis amicire : » nam et ipse vilibus vestitus erat; honestius pallium monachum, qui videbatur, gerere cernebat. Quem cum diligenter attenderet, qui quasi minister adolescens venerat, nunc virilis ætatis, nunc senilis apparebat, ut, opinor, verbis auctoritas major inesset : cumque personam variari prospiceret, illico quid fuerit animadvertens, semetipsum signo crucis armavit, et mox imago illa disparuit; qua evanescente, tanto tremore tota concussa est aulæ machina, ut populus et clerus qui interfuerat, fugiens exiret; pontifex etiam in episcopio prope commanens terræ motu stupefactus, aliosque palari prospectans, cœpit querere sollicite quidnam de servo Dei factum esset, cumque ad se adduci præcepit. Quem percontatus an terræ motum sensisset, quid homo Dei vidisset, et quod gestum fuerat penitus agnovit. Hic autem præsul ob dignæ religionis meritum, Deo revelante, comperit eum impotem curari, et hominem in proximo exuturum. Quapropter eum ad Casinense cœnobium remisit, ut in suo monasterio sæculo vale faceret. Ubi dum persisteret divinam flagitans opitulationem, cernit per visum prolixam atque jucundam dealbatorum processionem; ad quorum acce-

dens extremum, sciscitatus est qui essent, et quare celebrarent illam? Cui respondit quem consuluit : « Non expedit te nunc id doceri, quia de vicino es cogniturus. » Inter hæc abbas ejusdem loci Desiderius visitandi gratia ad eum accedens ait : « Quomodo te habes, frater? » et Ebizo : « Orationibus, Pater, intervenientibus vestris, bene. » Tunc hortatus est eum ut pro allevatione ægritudinis piscem saltem comederet. Et Ebizo : « Non, Pater, non; absit ut abstinentiam, quam per totum vitæ meæ tempus servavi, nunc in mortis articulo constitutus perdam! jam enim Domini mei præsentabor conspectibus; jam cupio dissolvi et esse cum eo. » Tunc Desiderius ad fratres conversus ait : « Iste homo lapideus est, non carneus, excellit hominum mensuram. Non enim pisces, non carnem, non caseum, non ova, nec ullum prorsus pinguedinis blandimentum in tota vita sua, ut ante jam dictum est, vir beatus comedit. O virum inter summos ex antiquis Patres non immerito connumerandum, qui nec in die mortis abstinentiæ voluit relaxare rigorem! » Dum igitur vir Dei in eadem infirmitate depressus jaceret, matrona quædam statura admirabilis, venustate inastinabilis, persona imperialis, sit ei obviam, et talibus dolomite angustiantem affatur eloquiis : « Vide ne deficias, sed confortare, meque operire quoad redeam : » videbatur enim esse in itinere. At ille : « Quoniam, inquit, pacto te præstolor, domina, qui præ ulceris æstu vix in me maneo? » Tum illa, quæ ipsi putabatur beata esse Maria, hoc æstuanti dedit responsum : « Sustine, ait, viriliter, quia per ardorem hunc momentaneum evasurus es illum intolerabilem atque perpetuum. » Hac igitur consolatione suscepta stetit hilarior, et post pusillum diem clausit extremum xii Kal. Novembris, tertio decimo die postquam Venafro redierat. Sepultus vero est juxta ecclesiam Sancti Benedicti. Postea vero Desiderius ex eodem loco corpus ejus elevans, in capite graduum, qui pergunt ad refectorium, cum aliis multis locavit. Idem Paulus ait : Ebizo comparabilis est beato Gregorio, qui de suppliciis Trajanum eripuit. Sane non est difficilius ethnico subvenire quam publicano. Institor enim Ado fuerat, nec absque gravi culpa nundinas frequentare poterat, et habemus scripturas satis authenticas, quæ publicanos deteriores ethnicis asseverant. Non ergo mirabilius est Trajanum quam Adonem liberasse : quanquam in hoc distant, quod hic aqua et spiritu regeneratus regnum Dei credatur ingressus, ille solum de pœnis ereptus.

LII. RAIDERISUS, Casinensis monachus, dum quodam tempore ad sancti Apollinaris castrum venisset, maximaque siccitas esset, habitatores loci ubi eum illuc venisse agnoverunt, rogabant ut pro siccitate preces Domino fundere dignaretur. Vir autem Domini, eorum humiliter postulationibus obediens, ad vivificam aram omnipotenti Deo sacrificium oblaturus accessit. Aduit itaque confestim clementia Dei; nam statim inundatio pluvix erupit.

LII. ALMANNUS in Casino monachus fuit, cujus profecto quantum Deo placuerit vita, exitus ejus patefecit. Hic igitur e Melpia, de qua ortus fuerat, ad hoc cœnobium veniens districtissime satis et continentissime vixit : omnibus enim noctibus juxta ecclesiam Sancti Andreæ apostoli nudus permanens, duris scoparum ictibus, psalmos canens, semetipsum affligere non desinebat. Gerardi autem abbatis tempore, cum idem vir nocturno tempore esset defunctus, Nicolaus cellerarius extra monasterium foris manens, elevatis oculis vidit tectum cœnobii desuper aperiri, et ex eo maximum globum ignis egredi, atque in cœli alta deferri. Statim vero ad monasterium nuntium mittens, invenit ea hora fuisse Almani obitum, qua globum ignis de monasterio egredi cœlique alta petere vidit. Hanc autem visionem sicut cellerarius foris, ita et Carbo in monasterio positus conspexit. Hic vero, quandiu vixit, tribus diebus in hebdomada panem comedit et aquam bibit, et nunquam nisi certa solvit solemnitate jejunium.

LIV. FORTUNATUS, Hispania provincia oriundus, ad corpus beati Benedicti causa religiosius conversandi Casinum veniens, ex concessione abbatis Richerii juxta ecclesiam Sancti Matthæi apostoli sibi habitaculum construens, omnipotenti Deo servire illic studiosius cœpit. Quadam vero die ad Casinense cœnobium veniens, ingressus ecclesiam, obvius ei ante crucem majorem quidam vir factus est, quem immundus spiritus gravissime vexabat ; cinque ante eum venisset, rabido ore, micantibus oculis, in eum impetum fecit. Cui vir Domini manus suas extendens ait : « Crudelissime latro, si hominum carnibus delectaris, hos digitos devora (quos enim homines tenebat, scindebat ; alios autem dentibus vorabat). » Cum hæc dixisset Fortunatus presbyter, immundus spiritus ab eo egrediens, ecclesiam fumo fetoreque replevit. Juxta ecclesiam vero Sancti Matthæi dæmoniacam ad se venientem oratione curavit.

LV. ALPHANUS, Casinensis monachus, ante quam vita decederet, vidit per visum scalam erectam ire de lectuli sui sede usque ad cœlum. Cumque hac visione stuperet attonitus, quidam albatii juxta eum stantes dixerunt : « Ascende per scalam sursum ; » cumque jam ad summitatem scalæ pervenisset, vidit duos gradus in ea deesse, statimque ab albatii sursum raptus, in domum ingenti lumine coruscantem inducitur. Evigilans autem cum hæc fratribus retulisset, suum obitum reseravit, ac post non multos dies diem clausit extremum. Hujus autem vita talis exstitit : in quadragesima nunquam in lecto quievit, his in hebdomada comedit, psalmi ex ore illius non recessere.

LVI. JOANNES, sancti Romualdi discipulus, atque ab eo cum Olibano ad quemdam locum inhabitandam directus, per aliquot annos ibi remoratus est. Inde igitur recedens Hierosolymam petit. Cumque de Casinensi monte descendens jam ad campetria pervenisset, subito equus socii ejus furioso rotatus impetu Joannis tibiam calce ferrato percussus

fregit ; qui ad terram nimio dolore prostratus, reduci ac Casinum fecit, atque prope monasterium cellam ædificans, in ea per triginta annos in sancta conversatione permansit. Fuit namque in charitate, abstinentia ac humilitate summus ac præcipuus, ita ut nec intra claustrum quisquam sciret quomodo jejunaret. Inter reliqua autem virtutum ejus dona ita exosum habebat detractionis (vitium), quatenus mox ut quis ad detrahendum os aperiret, mox, velut scagitta rigore lapidis reperiens, in dirigentem protinus redundaret. Post vero ejus obitum nonnulla per eum ibi divinitus sunt facta miracula.

B LVII. PETRUS, Casinensis abbas, fuit maximæ religionis, qui pondus regiminis arduum sibi esse perspicuus, abbatia relicta, ad vallem lucis se contulit, ibique cum fratribus religiose vivere cœpit. Quadam autem die dum idem venerabilis Pater una cum fratribus ad fruges incidendas esset egressus, serenitasque maxima esset, subito cœlum densatur nubibus, tonitrua concrepant, coruscationesque maximæ micare cœperunt. Quod ubi vir Dei advertit, fratribus præcepit dicens : « Nullus vestrum agrum deserat, cæptoque insistite operi, ut hodie illud valeatis explere. » Hæc cum dixisset, sese cum lacrymis ibidem in orationem dedit : *Mirabilis Deus in sanctis suis* (Psal. LXXII, 6), qui glorificantes se, suaque præcepta servantes, tam velociter exaudire dignatur ! Nam cum pluvia magna descendisset, in agro in quo idem vir Domini cum fratribus stabat nec una quidem gutta pluvie cecidit. Ex vicino vero monte, qui eidem monasterio imminet, sæpissime lupus venire, eique oves auferre consueverat. Quadam autem die lupus venit ex more, ovem abstulit, et recessit. Quod cum viro Dei nuntiatum fuisset, ecclesiam ingressus, sese cum lacrymis in orationem dedit ; qua completa, ad portam egressus, reperit lupum ovem in ore tenentem, et ad se deducentem ; cumque ad eum lupus venisset, ovem ante pedes ejus posuit, statimque recessit. Alio autem tempore latrones ejusdem monasterii hortum ingressi sunt, ac olera furari nitebantur. Cumque jam onusti oleribus essent, tentantes fugere, per totam noctem in circuitu deambulaverunt, foras egredi non valentes. Qui sollicitus unde, qui essent, vel cur venissent, inquisiti, protinus sui sceleris furtum pandentes soluti sunt. Qui autem illos invenerat, fuit horti custos frater quidam, qui mane facto reperit eos deambulantes, et aditum nullatenus invenientes.

D LVIII. STEPHANUS Casinensis abbas et sedis apostolicæ pontifex, regali ortus prosapia a pueritia liberalibus litteris eruditus ac nimis eloquentissimus. Leonis papæ cancellarius fuit ; a quo Constantino-polim directus, patriarcham ejusdem urbis deposuit, ac anathematis vinculo innodavit. Inde igitur rediens, in Casino monachus factus, ac post non multum abbas electus, Romam consecrationis suæ gratia pergens, a Victore papa consecratus est ; sed ante quam reverteretur, Romanus pontifex obiit. Confestim a senatu, clero, populoque Romano est raptus, et in

apostolica sede consecratus : ubi indiglabiliiter pro (89) conjugii clericorum, sacerdotum, nec non consanguineorum pugnavit, ac omnes clericos Romæ, qui post interdictum papæ Leonis incontinentes exstiterant, de conventu clericorum et choro ecclesiæ præcepit exire. Quidam presbyter juxta canonicam beatæ Cæciliæ trans Tiberim habitabat, qui nec feminam acquiescebat abjicere, nec nunquam poterat hæc statuta nisi vana et frivola judicare. Quadam autem die dum incolumis vegetus et sanus existeret, vespertinis horis ad quiescendum se in lecto composuit : sed repentina divinæ ultionis animadversione percussus, subitanea morte mortuus est. Falsorum monachorum et sanctimonialium vitam idem pontifex reprehendit et correxit ; Simoniacam hæresim in æternum damnavit, atque post hæc in civitate Florentia obiit; ad cujus sepulcrum suis pro meritis plurima Christus signa ostendit.

LIX. VICTOR in ipsis suis nuptiis sponsam suam relinquens, eremum petiit; ac deinde Casinum veniens consecrationem monastici ordinis ibidem accepit. Quodam vero tempore quiescente eo, apparuit ei visio non contemnenda. Cernebat namque se in turre, quæ juxta capitulum erat consistere, in qua nimirum Pater Benedictus videbatur sede decentissima residere. Cumque ad hanc visionem pavefactus stupeficeret et accedere propius nequaquam præsumeret, beatus Pater Benedictus ei hilariter innuebat, eumque juxta se sedere manu porrecta jubebat. Hanc visionem rei probavit eventus, abbas dehinc factus totum monasterium sicut nunc cernitur renovavit. Præterea cum Casinense cœnobium sapissime attereretur a fulmine quadam nocte sanctus Pater Benedictus ei apparens, nihil aliud quam diabolicas insidias et antiquam pro loco ipso invidiam esse perdocuit. Defuncto interea sedis apostolicæ pontifice, ab omni clero et populo pontifex ordinatus est. Sepultus vero est in Casino in absida capituli.

LX. RANDISIUS in Casino sub Desiderio abbate monachus fuit; cujus qualis quantaque vita fuerit, in ipso mortis articulo est dignatus Dominus ostendere. Nam cum expleto vivendi tempore, mortis debitum persolveret, cœperunt fratres sicut mos est ejus animam omnipotenti Domino commendare. Cum jam extremum halitum traheret, ad fratres conversus ait : « Tacete, tacete ; nunquid non auditis quantæ resonent laudes in cœlo? nunquid pueros qui mihi laudes decantant non videtis? nam vestimenta vultusque eorum sunt ut nix. Unde per Deum obnixè vos postulo, ut sileatis, mihi que tam suavissimum sonum audire sinatis. » Hæc dum diceret, spiritum emisit. Sepultus vero est juxta ecclesiam Beati Stephani et sancti confessoris Christi Martini. Hic quandiu vixit, ab omnibus admirabilis atque sanctissimus habebatur.

LXI. SERGIUS, Casinensis monachus, natione Amalphanus, dum Gerardi abbatis in tempore vita

A deceleret, Gregorium ejusdem cœnobii presbyterum rogavit ut eum non dimitteret. Qui postulationi ejus obtemperans, cum eo permansit. Cum vero vite ejus appropinquasset jam ultima hora, respiciens vidit beatissimam Dei genitricem Mariam ad se venientem; illicoque manus sursus erigens clamare cœpit : « Domina mea. » Quem interrogantes quid videret, ait : « Nunquidnam beatissimam virginem Mariam non videtis? hic nempe est. » Hæc cum dixisset, animam exhalavit.

LXII. AZO, Casinensis decanus, Campania provincia oriundus fuit; qui dum a Gerardo abbate in Sardiniam missus fuisset, dum rediret ad monasterium, captus a Sarracenis apud Africam provinciam ductus in captivitatem est. Hic igitur cum in eadem provincia defunctus fuisset, corpus ejus in ecclesia Beatæ Mariæ ante altare sepultum est. Factum est autem intempestæ noctis silentio, Sarraceni inde transeuntes, dum luna radios suos emitteret, viderunt eum foris juxta ostium sedentem librumque in manu tenentem. Tunc illi obstupefacti alios Sarracenos vocare cœperunt, dicentes : « Currite citius, currite; huc properare studete : nam presbyterum Christianorum qui in isto mense mortuus est, ante ostium ecclesiæ sedentem conspicimus. » Hoc igitur reliqui audientes, portas civitatis egressi, illuc tendere festinarunt; cumque ad eum appropinquassent, vir Domini intra limen ostiumque basilicæ ingressus, nusquam comparuit. Quodam vero die maisonarius ingressus ecclesiam reperit lampadem, quæ super sepulcrum ejus pendebat ardentem. Tunc iratus puerum qui ei jugiter in ecclesia serviebat vocavit, eique dixit : « Cur lampadem accensam reliquisti? » Ad quem puer respondit : « Ego quando ecclesiam clausi, lucernas omnes exstinxi; istam autem quis accenderit, ignoro. » Animadvertens autem ille quod in re erat, lampadem exstinxit et ecclesiam clausit. Alio quoque die ingressus ecclesiam, lampadem ardentem reperit. Hoc igitur dum sæpius fieret, nuntiatum est regi Sarracenorum qui in re insolita admiratus, et putans a Christianis ista conflagri, destinavit Sarracenos qui lampadem exstinguere, oleumque exinde traherent; quod cum factum fuisset, alio die ecclesiam ingressi, lampadem lucentem atque aquam in morem olei ardentem invenerunt : qui præpete cursu inde egredientes, ad regem venerunt, et cuncta quæ viderant per ordinem pandunt. Tunc rex lampadem exstingui, et Sarracenos die ac nocte ecclesiam custodire præcepit, ne quis Christianorum eandem intraret. Nocte itaque adveniente, Sarraceni qui ecclesiam observabant oculos in cœlum levantes, stellam de cœlo super lampadem ecclesiæ radiantem aspiciunt. Tunc obstupefacti fores ecclesiæ reserant, lampademque lucentem aspiciunt. Cursu celeri ad regis tendentes palatium, seriatim quæ viderant nuntiare cœperunt. Rex vero suorum talia cum audisset ab ore, dictis derogans fidem, lampadem exstingui, et ecclesiam

(89) Pro hic significat *contra*, ut mox sub finem vitæ Victoris. Alias apud infimi ævi scriptores significat *causa*.

sicut prius custodire præcepit, exurgensque ad domum califæ, quæ ecclesiæ imminabat, perrexit; cumque jam nox advenisset, elevatis in cælum oculis vidit stellam super lampadem ecclesiæ radiantem, eandemque radio suo accendentem. Statim igitur Sarracenos ad ecclesiam mittens, lampadem ardentem reversi nuntiaverunt. Tunc rex proponit edictum ut Christiani liberam in ecclesiam ingrediendi facultatem haberent.

LXIII. LEO, quidam Amalphitanus, in Casino monachus fuit, qui ad finem vitæ non leviter ægrotans, se custodientibus fratribus aquam petiit: quorum unus cum aliquantulum in hauriendo moratus bibendam aquam ei obtulisset, ille renuit dicens: « Nolo hanc aquam, quoniam Odilo Cluniacensis abbas statim huc veniens aquam mihi detulit, meque sitientem refecit. » Quod audientes illi mirati sunt, statimque prædictus frater e mundo recessit.

LXIV. JOANNES Cajetanus Casinensis monachus fuit, qui cum apud domum infirmorum in extremo vitæ positus jaceret, Georgius mansionarius in secretario dormiens vidit magnam fratrum multitudinem quasi ad processionem euntium ab orientali parte hoc ingredi monasterium: eoque ad hanc visionem mirante, unus dixit: « Ad suscipiendum Joannem venimus. » Hoc dicto, statim signum, quo fratrum obitus significatur, sonuit, festinansque invenit eum mortuum: intellexitque magni meriti Joannem fuisse, ad cujus animam suscipiendam illa sanctorum congregatio advenisset.

LXV. PETRUS, cui Cuculites cognomen fuit, cum gratia conversionis Casinum venisset, ad ecclesiam Sancti Severi quæ in hujus latere montis sita est, ei diabolus obviam factus est dicens: « Tu quidem mea jura relinquens, ad Benedictum confugium facis:

A ego autem corpus tuum, sicut quondam Job, a Deo expetens flagellandum accepi, licet animam sub tanto patrono constitutam nullo modo lædere prævaleam; » quod postea liquido patuit. Nam ille huc veniens, usque in vitæ terminum religiosissime vixit; corpus tamen ejus crebris atque validis cruciatibus est semper depressum.

LXVI. RANDISIUS, Casinensis monachus ac Burrelli comitis filius, qui per triginta annos pristinum tenuit, cum hydropicus factus fuisset, ad mortem veniens vidit sanctum protomartyrem Stephanum cum innumerabili turba ad se venientem. Quod cum narrasset, confestim spiritum reddidit.

LXVII. JOANNES, Casinensis presbyter, natione Ravennas, qualis quantusque fuerit, quantumque in vita valeret ipsius apud omnipotentem Deum oratio, est dignatus Dominus ostendere. Nam Gerardi abbatis temporibus dum Sennes Capuanæ ecclesiæ archiepiscopus defunctus fuisset, idem archiepiscopus prædicto abbati per visionem apparuit. Cui abbas ait: « Quomodo te habes? » Et ille, « Diu est quod in igne crucior; sed si Joanni de Ravenna, et Joanni de Sancto Angelo præceperis ut pro me Redemptori omnium hostiam offerant, ab his cruciatibus liberabor. »

LXVIII. BENEDICTUS sub Desiderio abbate Casinensis monachus, Capuamque cœnobii præpositus veniens, quam creber fuerit in psalmodiis, quam studiosus in eleemosynis, quam sedulus in orationibus, quamque pervigil in vigiliis, luce clarius patet. Hic apud Capuanum monasterium infirmitate tactus, defunctus est xi Kal. Julii. Sepultus vero est ante ostium ejusdem monasterii ad dexteram partem introeuntibus ecclesiam, ubi usque hodie mira virtus divina patrare non cessat.

PETRI DIACONI

LIBER

DE LOCIS SANCTIS.

(Dom. Tosti, *Storia della Badia di Monte-Cassino*. Napoli 1842, 4°, t. II, p. 121, ex cod. ms. Casin. n. 361.)

PROLOGUS.

AD GUIBALDUM CASINENSEM ET STABULENSEM ABBATEM.

(MARTENE, *Ampl. Coll.* VI, 790.)

Domino suo ac Patri in Christo venerabili GUIBALDO, Dei gratia sacri Casini Montis abbati, PETRUS Casinensis diaconus debite obedientiæ famulatum.

Quanto cupidinis igne, Pater in Christo venerande, exarserim, ac quali quantove desiderio ut vos omnipotens Deus de adversis eriperet exoptaverim,